śrī-harināma-cintāmaṇi

śrī-godruma-candrāya namaḥ

(1)

prathama-pariccheda

śrī-nāma-māhātmya-sūcanā

gadāi gaurāṅga jaya jāhnavā jīvana |
sītādvaita jaya śrīvāsādi bhakta gaṇa ||1||

lavaṇa jaladhi tīre nīlācale śrī mandire
dāru brahma puruṣa pradhāna |
jīve nistārite hari arcā rūpe avatari
bhoga mokṣa karena pradāna ||2||
sei dhāme śrī caitanya mānave karite dhanya
sannyāsī rūpete bhagavān |
kalite ye yuga dharma bujhāite tāra marma
kāśī miśra ghare adhiṣṭhāna ||3||
nija bhakta vṛnda laye nije kalpa taru haye
kṛṣṇa prema dena sarva jane |
nānā mate bhakta mukhe bhakta katha śuni sukhe
jīva śikṣā dena suyatane ||4||
eka dina bhagavān samudre kariyā snāna
śrī siddha bakule hari dāse |
mili ānandita mane jijñāsilā sa-yatane
kise jīva tare anāyāse ||5||
prabhura caraṇa dhari' aneka vinaya kari'
galad-aśru pulaka śarīra |
hari-dāsa mahāśaya kāṅdite kāṅdite kaya
prabhu tava līlā sugabhīra ||6||
āmi ati akiñcana nāhi mora vidyā dhana
tava pada āmāra sambala |
e hena ayogya jane praśna kari' akāraṇe
bala prabhu habe kibā phala ||7||
tumi kṛṣṇa svayaṁ prabho jīva uddhārite vibho
navadvīpa dhāme avatāra |
kṛpā kari' rāṅgā pāya rākha more gaura rāya
tabe citta praphulla āmāra ||8||
tomāra ananta nāma tavānanta guṇa grāma
tava rūpa sukhera sāgara |
ananta tomāra līlā kṛpā kari' prakāśilā

tāi āsvādaye e pāmara ||9||
cinmaya bhāskara tumi kiraṇera kaṇa āmi
tumi prabhu, āmi nitya dāsa |
caraṇa pīyūṣa tava mama sukha suvaibhava
tava nāmāmṛte mora āśa ||10||
e mata adhama āmi ki balite jāni svāmī
tabu ājñā kariba pālana |
yā balābe mora mukhe tomāre baliba sukhe
doṣa guṇa nā kari gaṇana ||11||

kṛṣṇa-tattva

eka-mātra icchāmaya kṛṣṇa sarveśvara |
nitya śakti-yoge kṛṣṇa vibhu parātpara ||12||

kṛṣṇa kṛṣṇa-śakti

kṛṣṇa-śakti kṛṣṇa haite nā haya svatantra |
yei śakti sei kṛṣṇa kahe veda-mantra ||13||
kṛṣṇa vibhu, śakti tāṅra vaibhava svarūpa |
ananta vaibhave kṛṣṇa haya eka rūpa ||14||

trividha vaibhava

śaktira prakāśa yei sei ta vaibhava |
vibhura vaibhava mātra haya anubhava ||15||
vaibhava trividha tava gaurāṅga sundara
cid acit jīva tina śāstrera gocara ||16||

cid-vaibhava

ananta vaikuṇṭha ādi yata kṛṣṇa dhāma |
govinda śrī-kṛṣṇa hari ādi yata nāma ||17||
dvibhuja muralīdhara ādi yata rūpa |
bhaktānanda-prada ādi guṇa aparūpa ||18||
vraja rasa-līlā navadvīpe saṅkīrtana |
ei rūpa kṛṣṇa līlā vicitra gaṇana ||19||
e samasta cid-vaibhava aprākṛta haya |
āsiyā-o e prapañce prāpañcika naya ||20||
cid-vyāpāra samudaya viṣṇu-tattva-sāra |
viṣṇu-pada bali vede gāya bāra bāra ||21||

kṛṣṇera cid-vibhutā-i viṣṇu-tattva śuddha-tattva

nāhi tāhe jaḍa-dharma māyāra vikāra |
jaḍātīta viṣṇu-tattva śuddha-sattva-sāra ||22||
śuddha-sattva rajas-tamo-gandha-virahita |
rajas-tamo-miśra miśra-sattva suvidita ||23||
govinda vaikuṇṭha-nātha kāraṇodaśāyī |
garbhodaśāyī āra kṣīra-sindhu-śāyī ||24||
āra yata svāṁśa paricita avatāra |
sei saba śuddha-sattva viṣṇu-tattva-sāra ||25||
goloke vaikuṇṭhe āra kāraṇa-sāgare |
athavā e jaḍe thāke, viṣṇu-nāma dhare ||26||
praveśi e jaḍa viśva māyāra adhīśa |
viṣṇu-nāma prāpta vibhu sarva-deva īśa ||27||
māyāra īśvara māyī śuddha-sattva-maya |

miśra-sattva

miśra-sattva brahmā śiva ādi saba haya ||28||

cid-vaibhavera vistṛti

e samasta viṣṇu-tattva āra viṣṇu-dhāma |
tava cid-vaibhava nātha tava līlā-grāma ||29||

acid-vaibhava māya-tattva

virajāra ei pāre yata vastu haya |
acit vaibhava tava caudda-loka-maya ||30||
māyāra vaibhava bali bale devī-dhāma |
pañca-bhūta mano buddhi ahaṅkāra nāma ||31||
e bhūrloka, bhuvarloka āra svarga-loka |
maharloka, jana-tapa-satya-brahmaloka ||32||
atala-sutala-ādi nimna loka sāta |
māyika vaibhava tava śuna jagannātha ||33||
cid-vaibhava pūrṇa-tattva māyā chāyā tāra |

jīva-vaibhava

cid-aṇu-svarūpa jīva vaibhava prakāra ||34||
cid-dharma-vaśataḥ jīva svatantra gaṭhana |

saṅkhyāya ananta sukha tāra prayojana ||35||

mukta jīva

sei sukha hetu yārā kṛṣṇere barila |
kṛṣṇa-pāriṣada mukta-rūpete rahila ||36||

baddha vā bahirmukha jīva

yārā punaḥ nija-sukha kariyā bhāvanā |
pārśva-sthitā māyā prati karila kāmanā ||37||
sei saba nitya-kṛṣṇa-bahirmukha haila |
devī-dhāme māyā-kṛta śarīra pāila ||38||
puṇya pāpa karma cakre paḍiyā ekhana |
sthūla liṅga dehe sadā karena bhramaṇa ||39||
kabhu svarge uṭhe, kabhu niraye paḍiyā |
caurāśi lakṣa yoni bhoge bhramiyā bhramiyā ||40||

tathāpi kṛṣṇa-dayā

tumi vibhu, tomāra vaibhava jīva haya |
dāsera maṅgala cintā tomāra niścaya ||41||
dāsa yāhā sukha māni kare anveṣaṇa |
tumi tāhā kṛpā kari kara vitaraṇa ||42||

prākṛta śubha-karma karma-kāṇḍa

māyāra vaibhave ye anitya sukha cāya
tomāra kṛpāya se anāyāse pāya ||43||
sei sukha prāpty-upāya śubha-karma yata |
niramile dharma-yajña-yoga-homa-vrata ||44||
sei saba śubha-karma sadā jaḍa-maya |
cinmayī pravṛtti tāhe kabhu nā milaya ||45||
tāhāra sādhane sādhya jaḍamaya phala |
ucca-loka bhoga sukha tāhāte prabala ||46||
sei saba karma-bhoga nāhi ātma-śānti |
tāhāte prayāsa karā atiśaya bhrānti ||47||
sei saba śubha karma upāya haiyā |
anitya upeya sādhe loka sukha diyā ||48||

sei avasthā haite uddhārera upāya

kabhu yadi sādhu saṅge jānite se pāre |
āmi jīva kṛṣṇa-dāsa, yāya māyā pāre ||49||
se virala phala mātra sukṛti-janita |
tuccha karma-kāṇḍa nāhi karile vihita ||50||

jñāna-kāṇḍa, brahma-laya sukha

āra yini māyāra yantraṇā mātra jāni |
mukti lābhe yatnavān tini hana jñānī ||51||
se saba lokera janya tumi dayāmaya |
jñāna-kāṇḍa brahma-vidyā diyācha niścaya ||52||
sei vidyā māyāvāda kariyā āśraya |
jaḍa mukta haye brahme jīva haya laya ||53||

brahma-vastu ki?

sei brahma tava aṅga-kānti jyotirmaya |
virajāra pāre sthita tāte haya laya ||54||
ye saba asure viṣṇu karena saṁhāra |
tāhārā-o sei brahme yāya māyā-pāra ||55||

kṛṣṇa-bahirmukha

karmī jñānī ubhaye-i kṛṣṇa-bahirmukha |
kabhu nāhi āsvādaya kṛṣṇa-dāsya-sukha ||56||

bhakty-unmukhī sukṛti

bhaktira unmukhī sei sukṛti pradhāna |
tāra phale jīva bhakta-sādhu-saṅga pāna ||57||
śraddhāvān haye kṛṣṇa-bhakta-saṅga kare |
nāme ruci, jīve dayā, bhakti-patha dhare ||58||

karmī o jñānīra prati kṛpāya gauṇa-patha vidhāna

dayāra sāgara tumi jīvera īśvara |
karmī jñānī bahirmukha uddhāre tatpara ||59||
karma-pathe jñāna-pathe pathika ye jana |
tāhāra uddhāra lāgi tomāra yatana ||60||
sei sei pathikera maṅgala cintiyā |

gauṇa-bhakti patha eka rākhila kariyā ||61||

karmīra pakṣe karmera gauṇa-bhakti patha

karmī varṇāśrame thāki sādhu-saṅga kari |
karma mājhe bhakti kare gauṇa-patha dhari ||62||
tāra kṛta karma saba hṛdaya śodhiyā |
tirohita haya śraddhā bīje sthāna diyā ||63||

jñānīra gauṇa-patha

jñānī sukṛtira bale bhaktera kṛpāya |
ananya bhaktite śraddhā bīje sthāna diyā ||64||
tumi bala mora dāsa māyāra vipāke |
cāhe anya tuccha phala chāḍiyā āmāke ||65||
āmi jāni tāra yāte haya sumaṅgala |
bhukti mukti chāḍāiyā di-i bhakti phala ||66||

gauṇa-pathera prakriyā

tāra kāma anusāre cālāñā tāhāre
gauṇa-patha bhakti-mārge śraddhā di-i tāre ||67||
e tomāra kṛpā prabhu tumi kṛpāmaya |
kṛpā nā karile kise jīva śuddha haya ||68||

kalite gauṇa-pathera durdaśā

satya-yuge dhyāna-yoge kata ṛṣi-gaṇe |
śuddha kari' dile prabhu nija-bhakti-dhane ||69||
tretā-yuge yajña-karme aneka śodhile |
dvāpare arcana-mārge bhakti bilāile ||70||
kali āgamane nātha jīvera durdaśā |
dekhi jñāna karma yoga chāḍila bharasā ||71||
alpa āyu, bahu pīḍā, bala-buddhi-hrāsa |
ei saba upadrava jīve kaila grāsa ||72||
varṇāśrama dharma āra sāṅkhya yoga jñāna |
kali-jīve uddhārite nahe balavān ||73||
jñāna-karma-gata ye bhaktira gauṇa-patha |
kaṇṭake saṅkīrṇa hañā haila vipatha ||74||
pṛthak upāya dhari upeya sādhane |
vighna bahutara haila jīvera jīvane ||75||

nāmālocanāra mukhya-patha

prabhu tumi jīvera maṅgala cintā kari |
kali yuge nāma saṅge svayaṁ avatari ||76||
yuga dharma pracārile nāma saṅkīrtana |
mukhya pathe jīva pāya kṛṣṇa prema dhana ||77||
nāmera smaraṇe āra nāma-saṅkīrtana |
ei mātra dharma jīva karibe pālana ||78||

sādhya-sādhana o upāya upeyera abhedatā-krame nāmera mukhyatā

yei ta sādhana sei sādhya yabe haila |
upāya upeya madhye bheda nā rahila ||79||
sādhyera sādhane āra nāhi antarāya |
anāyāse tare jīva tomāra kṛpāya ||80||
āmi ta adhama ati majiyā viṣaye |
nā bhajinu nāma tava ati mūḍha haye ||81||
dara dara dhārā cakṣe brahma-haridāsa |
paḍila prabhura pade chāḍiyā niḥśvāsa ||82||
hari bhakta bhakti mātre vinoda yāhāra |
harināma cintāmaṇi jīvana tāhāra ||83||

iti śrī-hari-nāma-cintāmaṇau nāma-māhātma-sūcanaṁ nāma prathamaḥ paricchedaḥ |

(2)
dvitīya pariccheda

nāma-grahaṇa-vicāra

gadāi gaurāṅga jaya jāhnavā jīvana |
sītādvaita jaya śrīvāsādi bhakta gaṇa ||1||
mahā-preme hari-dāsa karena rodana |
preme tāre gauracandra dilā āliṅgana ||2||
balena tomāra sama bhakta kothā āra |
sarva-tattva-jñātā tumi sadā māyā-pāra ||3||

ananya bhajanera śreṣṭhatā

nica-kule avatari dekhāle sakale |
dhane māne kule śīle kṛṣṇa nāhi mile ||4||
ananya bhajane yāṅra śraddhā atiśaya |
devatā apekṣā śreṣṭha sei mahāśaya ||5||

śrī-hari-dāsera nāmācā*ryy*atā

nāma-tattva sarva-sāra tomāra vidita |
ācāre ācāryya tumi pracāre paṇḍita ||6||
bala haridāsa nāma-mahimā apāra |
śuniyā tomāra mukhe ānanda āmāra ||7||

vaiṣṇava-lakṣaṇa

eka nāma yāra mukhe vaiṣṇava se haya |
tāre gṛhī yatna kari mānibe niścaya ||8||

vaiṣṇavatara-lakṣaṇa

nirantara yāra mukhe śuni kṛṣṇa-nāma |
sei se vaiṣṇavatara sarva-guṇa-dhāma ||9||

vaiṣṇavatama-lakṣaṇa

vaiṣṇava uttama sei yāhāre dekhile |
kṛṣṇa-nāma āse mukhe kṛṣṇa-bhakti mile ||10||
hena kṛṣṇa-nāma jīva ki rūpe karibe |
tāhāra vidhāna tumi āmāre balibe ||11||
kara yuḍi haridāsa balena vacana |
prema gada-gada svara sajala nayana ||12||

nāmera svarūpa

kṛṣṇa-nāma cintāmaṇi anādi cinmaya |
yei kṛṣṇa sei nāma eka-tattva haya ||13||
caitanya vigraha nāma nitya mukta tattva |
nāma nāmī bhinna naya nitya śuddha sattva ||14||
e jaḍa jagate tāṅra akṣara ākāra |
rasa-rūpe rasikete sattva avatāra ||15||
kṛṣṇa vastu haya cāri dharme paricita |
nāma rūpa guṇa karma anādi vihita ||16||

nāma nitya-siddha

nitya vastu rasa-rūpa kṛṣṇa se advaya |
sei cāri paricaye vastu siddha haya ||17||
sandhinī śaktite tāṅra cāri paricaya |
nitya-siddha rūpe khyāta sarvadā cinmaya ||18||
kṛṣṇa ākarṣaye sarva viśva-gata jana |
sei nitya dharma gata kṛṣṇa nāma dhana ||19||

kṛṣṇa-rūpa nitya

kṛṣṇa-rūpa kṛṣṇa haite sarvadā abheda |
nāma rūpa eka vastu nāhika prabheda ||20||
śrī-nāma smarile rūpa āise saṅge saṅge |
rūpa nāma bhinna naya nāce nānā raṅge ||21||

kṛṣṇa-guṇa nitya

kṛṣṇa-guṇa catuḥ-ṣaṣṭhi ananta apāra |
yāṅra nija aṁśa-rūpe saba avatāra ||22||
yāṅra guṇa aṁśe brahmā śivādi īśvara |
yāṅra guṇe nārāyaṇa ṣaṣṭhi guṇeśvara ||23||
sei saba nitya-guṇe nitya nāma tāṅra |
ananta saṅkhyāya vyāpta vaikuṇṭha vyāpāra ||24||

kṛṣṇa-līlāra nityatva

sei guṇa taraṅgete līlāra vistāra |
goloke vaikuṇṭha vraja saba cid-ākāre ||25||

cid-vastute nāma, rūpa, guṇa, līlā vastu haite pṛthak naya

nāma rūpa guṇa līlā abhinna udaya |
acit samparke baddha jīve bhinna haya ||26||
śuddha jīve nāma rūpa guṇa kriyā eka |
jaḍāśrita dehe bheda ei se viveka ||27||
kṛṣṇe nāhi jaḍa-gandha ataeva tāṅya |
nāma rūpa guṇa līlā eka-tattva bhāya ||28||

nāmera sarva-mūlatva

ei cāri paricaya madhye nāma tāṅra |
sakalera ādi se pratīti sabākāra ||29||
ataeva nāma mātra vaiṣṇavera dharma |
nāme prasphuṭita haya rūpa guṇa karma ||30||
kṛṣṇera samagra līlā nāme vidyamāna |
nāme se parama tattva tomāra vidhāna ||31||

vaiṣṇava o vaiṣṇava-prāye bheda āche

sei nāma baddha jīva śraddhā sahakāre |
śuddha rūpe laile vaiṣṇava bali tāre ||32||

nāmābhāsa yāra haya se vaiṣṇava-prāya |
kṛṣṇa-kṛpā bale krame śuddha bhāva pāya ||33||

ei māyika jagate kṛṣṇa-nāma o jīva ei duiṭi mātra cid-vyāpāra

nāma sama vastu nāi e bhava saṁsāre |
nāme se parama dhana kṛṣṇera bhāṇḍāre ||34||
jīva nije cid-vyāpāre kṛṣṇa-nāma āra |
āra saba prāpañcika jagat saṁsāra ||35||

mukhya gauṇa bhede nāma dui prakāra

mukhya o gauṇa bhede kṛṣṇa-nāma dvi-prakāra |
mukhya-nāmāśraye jīva pāya sarva sāra ||36||
cil-līlā āśraya kari yata kṛṣṇa nāma |
sei sei mukhya nāma sarva guṇa dhāma ||37||

mukhya nāma

govinda gopāla rāma śrī-nanda-nandana |
rādhānātha hari yaśomatī prāṇa-dhana ||38||
madana-mohana śyāmasundara mādhava |
gopīnātha vraja-gopa rākhāla yādava ||39||
ei rūpa nitya līlā prakāśaka nāma |
e saba kīrtane jīva pāya kṛṣṇa dhāma ||40||

gauṇa nāma o tāhāra lakṣaṇa

jaḍā prakṛtira paricaye nāma yata |
prakṛtira guṇe gauṇa vedera sammata ||41||
sṛṣṭi-kartā paramātmā brahma sthiti-kara |
jagat-saṁhartā pātā – yajñeśvara hara ||42||

mukhya o gauṇa nāmera phala-bheda

ei-rūpa nāma karma-jñāna-kāṇḍa-gata |
puṇya mokṣa dāna kare śāstrera sammata ||43||
nāmera ye mukhya phala kṛṣṇa prema dhana |
tāra mukhya nāme mātra labhe sādhu gaṇa ||44||

nāma o nāmābhāsa-mātra phala-bheda

eka kṛṣṇa-nāma yadi mukhe bāhirāya |
athavā śravaṇa-pathe antarete yāya ||45||
śuddha varṇa haya vā aśuddha varṇa haya |
tāte jīva tare ei śāstrera nirṇaya ||46||
kintu eka kathā ithe āche suniścita ||
nāmābhāsa haile vilambe haya hita ||47||
nāmābhāsa haile-o anya śubha haya |
prema-dhana kevala vilambe upajaya ||48||
nāmābhāse pāpa-kṣaye śuddha nāma haya |
takhana-i śrī-kṛṣṇa-prema labhaye niścaya ||49||

vyavahita vā vyavadhāne doṣe janme

kintu vyavahita hale haya aparādha |
sei aparādhe haya prema-lābha bādha ||50||
nāma-nāmī bheda-buddhi vyavadhāna haya |
vyavahita thākile kadāpi prema naya ||51||

vyavadhāna dui prakāra

varṇa-vyavadhāna āra tattva-vyavadhāna |
vyavadhāna dvi-prakāra vedera vidhāna ||52||

māyāvāda-i nāme tattva-vyavadhāna kare

tattva-vyavadhāna māyāvāda duṣṭa mata |
kalira jañjāla ei śāstra asammata ||53||

vyavadhānābiddha nāma-i śuddha nāma

ataeva śuddha kṛṣṇa nāma yāṅra mukhe |
tāṅhāke vaiṣṇava jāni sadā sevi sukhe ||54||

anartha yata naṣṭa haya tata-i nāmābhāsatva dūra haya o cinmaya nāma prakāśa pāya

nāmābhāsa bhedi śuddha-nāma labhibāre |
sad-guru sevibe jīva yatna sahakāre ||55||
bhajane anartha nāśa yei kṣaṇe pāya |
cit-svarūpa nāme nāce bhaktera jīhvāya ||56||

nāma se amṛta dhārā nāhi chāḍe āra |
nāma rase matta jīva nāce anivāra ||57||
nāma nāce jīva nāce nāce prema dhana |
jagat nācāya māyā kare palāyana ||58||

yāhāra nāme śraddhā haya tāhāra-i nāme adhikāra haiyā thāke nāme sarva-śakti āche

nāme adhikāra nara-mātre kaile dāna |
sarva-śakti nāme prabhu karile vidhāna ||59||
yāra śraddhā haya nāme sei adhikārī |
yāra mukhe kṛṣṇa-nāma sei se ācārī ||60||

deśa-kāla aśaucādira bādhā nāme nāi

deśa kāla aśaucādi niyama sakāla |
śrī-nāma-grahaṇe nāi nāma se prabala ||61||

kali-jīvera nāme niṣkapaṭa viśvāsa haile-i nāme adhikāra haila

dāne yajñe snāne jape āche ta vicāra |
kṛṣṇa-saṅkīrtane mātra śraddhā adhikāra ||62||
yuga-dharma hari-nāma ananya śraddhāya |
ye kare āśraya tāra sarva-lābha haya ||63||
kali jīva niṣkapaṭe kṛṣṇera saṁsāre |
avasthita haye kṛṣṇa-nāma sadā kare ||64||

nāmera anukūla viṣaya grahaṇa o pratikūla visaya varjana

bhajanera anukūla sarva kāryya kari' |
bhajanera pratikūla saba parihari' ||65||
kṛṣṇera saṁsāre thāki' kāṭāye jīvana |
nirantara hari-nāma karena smaraṇa ||66||

ananya buddhite nāma grahaṇa karibe

āra kona dharma karma kabhu nā karibe |
svatantra īśvara-jñāne anye nā pūjibe ||67||
kṛṣṇa-nāma bhakta-sevā satata karibe |
kṛṣṇa-prema lābha tāra avaśya ha-ibe ||68||
haridāsa kāṅdi prabhu caraṇe paḍiyā |
nāme anurāga māge caraṇa dhariyā ||69||
haridāsa pade bhaktivinoda yāhāra |

harināma cintāmaṇi jīvana tāhāra ||70||

iti śrī-hari-nāma-cintāmaṇau
nāma-grahaṇa-vicāro nāma prathamaḥ paricchedaḥ |

(3)
tṛtīya pariccheda

nāmābhāsa vicāra

gadāi gaurāṅga jaya jāhnavā jīvana |
sītādvaita jaya śrīvāsādi bhakta-jana ||1||
haridāse mahāprabhu sadaya haiyā |
uṭhāya takhana padma-hasta prasāriyā ||2||
bale śuna haridāsa āmāra vacana |
nāmābhāsa spaṣṭa-rūpe bujhāo ekhana ||3||
nāmābhāsa bujhāile nāma śuddha habe |
anāyāse jīva nāma-guṇe tare yābe ||4||

nāmābhāsa—megha kujjhaṭikā-rūpa ajñāna o anartha

nāma sūrya-sama nāśe māyā andhakāra |
megha kujjhaṭikā nāme ḍhāke bāra bāra ||5||
jīvera ajñāna āra anartha sakala |
kujjhaṭikā-megha-rūpe haya ta prabala ||6||
kṛṣṇa-nāma sūrya citta-gagaṇe uṭhila |
kujjhaṭikā-megha punaḥ tāhāre ḍhākila ||7||

ajñāna kujjhaṭikā svarūpa bhrama

nāmera ye cit svarūpa tāhā nāhi jāne |
se ajñāna kujjhaṭikā andhakāra āne ||8||
kṛṣṇa sarveśvara bali nāhi jāne yei |
nānā deve pūji karma-mārge bhrame sei ||9||
jīve cit svarūpa bali nāhi yāra jñāna |
māyā jaḍāśraye tāra satata ajñāna ||10||
tabe haridāsa bale āja āmi dhanya |
mama mukhe nāma kathā śunibe caitanya ||11||
kṛṣṇa jīva prabhu dāsa jaḍātmikā māyā |
ye nā jāne tāra śire ajñānera chāyā ||12||

megha anartha—asat-tṛṣṇā, hṛdaya-daurbalya, aparādha

asat-tṛṣṇā, hṛdaya-daurbalya, aparādha |
anartha e saba megha-rūpe kare bādha ||13||

nāma-sūrya raśmi ḍhāke nāmābhāsa haya |
svataḥ siddha kṛṣṇa-nāme sadā ācchādaya ||14||

nāmābhāsera avadhi

sambandha-tattvera jñāna yāvat nā haya |
tāvat se nāmābhāsa jīvera āśraya ||15||
sādhaka yadyapi pāya sad-guru āśraya |
bhajana-naipuṇye megha ādi dūra haya ||16||

sambandha, abhidheya, prayojana

megha kujjhaṭikā gele nāma-divākara |
prakāśa haiyā bhakte dena prema-vara ||17||
sad-guru sambandha jñāna kariyā arpaṇa |
abhidheya rūpe karāna nāmānuśīlana ||18||
nāma-sūrya svalpa-kāle prabala haiyā |
anartha-kujjhaṭikā dena tāḍāiyā ||19||
prayojana-tattva tabe dena prema-dhana |
prāpta-prema jīva kare nāma-saṅkīrtana ||20||

sambandha-jñāna

sad-guru-caraṇe jīva śraddhā sahakāre |
prathame sambandha-jñāna pāya suvicāre ||21||
kṛṣṇa nitya prabhu āra jīva nitya dāsa |
kṛṣṇa prema nitya jīva-svabhāva prakāśa ||22||
kṛṣṇa nitya dāsa jīva tāhā vismariyā |
māyika jagate phire sukha anveṣiyā ||23||
māyika jagat haya jīva kārāgāra |
jīvera vaimukhya doṣe daṇḍa pratikāra |||24||
tabe yadi jīva sādhu vaiṣṇava kṛpāya |
sambandha jñānete punaḥ kṛṣṇa-nāma pāya ||25||
tabe pāya prema-dhana sarva-dharma-sāra |
yāhāra nikaṭe sāyujyādira dhikkāra ||26||
yāvat sambandha jñāna sthira nāhi haya |
tāvat anarthe nāmābhāsera āśraya ||27||

nāmābhāsera phala

nāmābhāsa daśāte-o aneka maṅgala |
jīvera avaśya haya sukṛti prabala ||28||
nāmābhāse naṣṭa haya āche pāpa yata |
nāmābhāse mukti haya kali haya hata ||29||
nāmābhāse nara haya supaṅkti pāvana |
nāmābhāse sarva-roga haya nivāraṇa ||30||

sakala āśaṅkā nāmābhāse dūra haya |
nāmābhāsī sarvāriṣṭa haite śānti pāya ||31||
yakṣa rakṣa bhūta preta graha samudaya |
nāmābhāse sakala anartha dūre yāya ||32||
narake patita loka sukhe mukti pāya |
samasta prārabdha karma nāmābhāse yāya ||33||
sarva-vedādhika sarva tīrtha haite baḍa |
nāmābhāsa sarva-śubha-karma śreṣṭhatara ||34||

nāmābhāsera vaikuṇṭhādi-prāpakatva

dharma artha kāma mokṣa catur-varga-dātā |
sarva-śakti dhare nāmābhāse jīva-trātā ||35||
jagat ānanda-kara śreṣṭha-pada-prada |
agatira eka gati sarva-śreṣṭha-pada ||36||
vaikuṇṭhādi loka prāpti nāmābhāse haya |
viśeṣataḥ kali-yuge sarva-śāstra kaya ||37||

saṅketa, parihāsa, stobha o helā ei cāri-prakāra nāmābhāsa

caturvidha nāmābhāsa ei mātra jāni |
saṅketa o parihāsa, stobha, helā māni ||38||

saṅketa-rūpa nāmābhāsera prakāra-dvaya

viṣṇu lakṣya kari jaḍa buddhye nāma laya |
anya lakṣya kari viṣṇu nāma uccāraya ||39||
saṅgete dvividha ei haya nāmābhāsa |
ajāmila sākṣī tāra śāstrete prakāśa ||40||
yavana sakala mukta habe anāyāse |
hārāma hārāma bali kahe nāmābhāse ||41||
anyatra saṅkete yadi haya nāmābhāsa |
tathāpi nāmera teja nā haya vināśa ||42||

parihāsa-nāmābhāsa

parihāse kṛṣṇa-nāma yei jana kare |
jarāsandha sama sei e saṁsāre tare ||43||

stobha nāmābhāsa

aṅga-bhaṅgī caidya sama kare nāmābhāsa |
stobha mātra haya tabu nāśe bhava-pāśa ||44||

helā nāmābhāsa

mana nāhi deya āra avajñā bhāvete |
kṛṣṇa rāma bale helā nāmābhāsa tāte ||45||
ei saba nāmābhāse mleccha-gaṇa tare |
viṣayī alasa jana ei patha dhare ||46||

śraddhā o helā nāmābhāsera bheda

śraddhā kari kare nāma anartha sahita |
śraddhā nāma haya sei tomāra vihita ||47||
saṅketādi avajñā paryanta bhāva dhari |
nāma kare helāya ye śraddhā parihari ||48||
nāmābhāsa avadhi se helā nāma haya |
tāhāte-o mukti labhe pāpa haya kṣaya ||49||

anartha-nāśe nāmābhāsa nāma haiyā prema deya

kṛṣṇa prema chāḍi saba nāmābhāse pāya |
nāmābhāse punaḥ śuddha nāma haye yāya ||50||
anartha vigate yabe śuddha nāma haya |
kṛṣṇa-prema tabe tāra ha-ibe niścaya ||51||
nāmābhāse sākṣāt se prema dite nāre |
nāma haye prema deya vidhi anusāre ||52||

nāmābhāsa o nāmāparādhera bheda

ataeva nāma aparādha parihari |
nāmābhāsa kare yei tāre nati kari ||53||
karma jñāna haite ananta śreṣṭhatara |
bali nāmābhāse jāni ohe sarveśvara ||54||
rati mūlā śraddhā yadi śuddha-bhāve haya |
tabe ta viśuddha nāma ha-ibe udaya ||55||

chāyā o pratibimba bhede ābhāsa dui prakāra

chāyā nāmābhāsa

ābhāsa dvividha haya pratibimba chāyā |
śraddhābhāsa dvi-prakāra saba tava māyā ||56||
chāyā śraddhābhāse chāyā-nāmābhāsa haya |
sei nāmābhāse jīvera śubha prasavaya ||57||

pratibimba nāmābhāsa

anya jīve śuddhā śraddhā kariyā darśana |
nija mane śraddhābhāsa āne yei jana ||58||
bhoga mokṣa vāñchā tāhe thāke nitya miśi |
aśrame abhīṣṭa lābhe yate divāniśi ||59||
śraddhāra lakṣaṇa mātra śraddhā tāhe naya |
tāke pratibimba śraddhābhāsa śāstre kaya ||60||
pratibimba śraddhābhāse nāmābhāsa yata |
pratibimba-nāmābhāsa haya avirata ||61||

pratibimba- nāmābhāse māyāvāda kapaṭatā utpanna kare

ei nāmābhāse māyāvāda duṣṭa-mata |
praveśiyā śaṭhatāya haya pariṇata ||62||

kapaṭa pratibimba-nāmābhāsa nāmāparādha

nitya sādhya nāme sādhana buddhi kari |
nāmera mahimā nāśi aparādhe mari ||63||

chāyā nāmābhāsa o pratibimba-nāmābhāsera bheda

chāyā nāmābhāse mātra hayata ajñāna |
hṛdaya-daurbalya haite anartha vidhāna ||64||
sei saba doṣe nāma karena mārjana |
pratibimba nāmābhāse doṣera vardhana ||65||

māyāvāda o bhakti – iṅhārā paraspara viparīta dharma

māyāvāda-i aparādha

kṛṣṇa-nāma rūpa guṇa līlādi sakala |
māyāvādi-mate mithyā naśvara sakala ||66||
sei mate prema-tattva nitya nāhi haya |
bhakti-viparīta māyāvāda suniścaya ||67||
bhakti-vairī madhye māyāvādera gaṇana |
ataeva māyāvādī aparādhī hana ||68||
māyāvādi mukhe nāma nāhi bāhirāya |
nāma bāhirāya tabu nāmatva nā pāya ||69||
māyāvādī yadi kare nāma uccāraṇa |
nāmake anitya bali labhaye patana ||70||
nāmera nikaṭe bhoga-mokṣera prārthanā |
nāmera nikaṭe śāṭhya phalete yātanā ||71||

māyāvādīra aparādha kakhana chāḍe

tabe yadi māyāvādī bhukti mukti āśa |
chāḍiyā karaye nāma haye kṛṣṇa-dāsa ||72||
tabe tāre chāḍe māyāvāda duṣṭa-mata |
anutāpa saha haya nāma anugata ||73||
sādhu saṅge kare punaḥ śravaṇa kīrtana |
susambandha jñāna tāra ude tata kṣaṇa ||74||
aviśrānta nāma kare paḍe cakṣu jala |
nāma kṛpā pāya citta haya ta sabala ||75||

bhaktike anitya baliyā māyāvāda aparādha ha-iyāche

kṛṣṇa-rūpa kṛṣṇa-dāsya jīvera svabhāva |
māyāvāda anitya kalpita bale saba ||76||
hena māyāvāda nāma aparāde gaṇi |
māyāvāda haya sarva vipadera khani ||77||

māyāvādī nāmābhāse yukty-ābhāsa-rūpe sāyujya lābha kare

nāmābhāsa kalpa-taru māyāvādi-jane |
abhīṣṭa arpaṇa kare sāyujya nirvāṇe ||78||
sarva-śakti nāme āche tāi nāmābhāse |
pratibimba ha-ile-o dena mukty-ābhāse ||79||
pañca-vidha mukti madhye sāyujya ābhāsa |
bhava kleśa nāśe mātra phale sarva-nāśa ||80||

māyāvādī nitya-sukha pāya nā

māyāya mohita jana tāhe sukha māne |
sukhābhāsa mātra pāya sāyujya nirvāṇe ||81||
sac-cit-ānanda sevā parama nirvṛti |
sāyujya nā pāya kabhu hata-kṛṣṇa-smṛti ||82||
yāṅhā nāhi bhakti prema nityatā viśvāsa |
nitya sukha kaiche tāhe ha-ibe prakāśa ||83||

chāyā- nāmābhāsī duṣṭa-mate nā praveśa karile krame śuddha nāma pāiyā thākena

chāyā nāmābhāsī nāhi jāne duṣṭa-mata |
matavāde citta-bale nahe tāra hata ||84||
se kevala nāhi jāne yathārtha prabhāva |
se prabhāva jñāna-dāna nāmera svabhāva ||85||
meghācchanne sūrya-prabhā pratīta nā haya |

kintu meghe nāśi sūrya karena udaya ||86||
chāyā- nāmābhāsī dhanya sad-guru prabhāve |
alpa-dine nāma prema anāyāse pābe ||87||

bhaktera māyāvādīra saṅga avaśya parityājya

māyāvādī saṅga teṅha satarke chāḍiyā |
śuddha nāma parāyaṇa tuṣibe seviyā ||88||
ei ta tomāra ājñā śrī-kṛṣṇa-caitanya |
sei ājñā yei pāle sei jīva dhanya ||89||
ye nā pāle tava ājñā sei jīva chāra |
koṭī janme kichute-i nā habe uddhāra ||90||
kusaṅga chāḍiye prabhu rākha tava pāya |
tava pādapadma vinā nā dekhi upāya ||91||
haridāsa pada-dvandve vinoda yāhāra |
hari-nāma-cintāmaṇi sadā gāna tāra ||92||

iti śrī- hari-nāma-cintāmaṇau nāmābhāsa-varṇanaṁ nāma
tṛtīyaḥ paricchedaḥ |

(4)
caturtha pariccheda

nāma aparādha—sādhu nindā

satāṁ nindā nāmnaḥ paramam aparādhaṁ vitanute
yataḥ khyātiṁ yātaṁ katham u sahate tad-vigarhām |

gadādhara-prāṇa jaya jāhnavā-jīvana |
jaya sītānātha śrīvāsādi bhakta-jana ||1||
prabhu bale haridāsa ebe sa-vistāre |
nāma aparādha vyākhyā kara ataḥpara ||2||
haridāsa bale prabhu more yā balābe |
tāhāi baliba āmi tomāra prabhāve ||3||

daśa-vidha nāmāparādha

nāma aparādha daśa-vidha śāstre kaya |
sei aparādhe mora baḍa haya bhaya ||4||
eka eka kari āmi baliba sakala |
aparādhe vāṅci yāte deha more bala ||5||
sādhu-nindā anya-deva svātantrya manana |
nāma tattva guru āra śāstra vinindana ||6||
harināme artha vāda kalpita manana |
nāma-bale pāpa śraddhā-hīne nāmārpaṇa ||7||
anya śubha-karmera samāna kṛṣṇa-nāma |

e kathā balile aparādha aviśrāma ||8||
nāmete anavadhāna haya aparādha |
tāhāke purāṇa kartā balena pramāda ||9||
nāmera māhātmya jāne tabu nāhi bhaje |
ahaṁ mama āsaktite saṁsārete maje ||10||

sādhu-nindāi prathama aparādha

sādhu-nindā prathamāparādha bali' jāni |
ei aparādhe jīvera haya sarva hāni ||11||

svarūpa o taṭastha lakṣaṇa bhede sādhu lakṣaṇa dvaya vicāra

sādhura lakṣaṇa tumi baliyācha prabho |
ekādaśe uddhavere kṛṣṇa-rūpe vibho ||12||
dayālu sahiṣṇu sama droha-śūnya-vrata |
satya-sāra viśuddhātmā para-hite rata ||13||
kāme akṣubhita buddhi dānta akiñcana |
mṛdu śuci parimita-bhojī śānta-mana ||14||
anīha dhṛtimān sthira kṛṣṇaika-śaraṇa |
apramatta sugambhīra vijita ṣaḍ-guṇa ||15||
amānī mānada dakṣa avañcaka jñānī |
ei saba lakṣaṇete sādhu bali jāni ||16||
ei saba lakṣaṇa prabho haya dvi-prakāra |
svarūpa taṭastha bhede kariba vicāra ||17||

svarūpa-lakṣaṇa-i pradhāna lakṣaṇa, tad-āśraye taṭastha lakṣaṇa udaya haya

kṛṣṇaika-śaraṇa haya svarūpa-lakṣaṇa |
taṭastha lakṣaṇe anya guṇera gaṇana ||18||
kona bhāgye sādhu-saṅge nāme ruci haya |
kṛṣṇa-nāma gāya kare kṛṣṇa-pādāśraya ||19||
svarūpa lakṣaṇa sei ha-ita ha-ila |
gāite gāite nāma anya guṇa āila ||20||
anya guṇa-gaṇa tāi taṭastha gaṇana |
avaśya vaiṣṇava dehe habe saṅghaṭana ||21||

varṇāśrama liṅga, nānā-prakāra veṣa-dvārā sādhutva haya nā,

kṛṣṇaika-śaraṇatāi sādhura lakṣaṇa

varṇāśrama cihna nānā-veṣera racanā |

sādhura lakṣaṇe kabhu nā haya gaṇanā ||22||
śrī-kṛṣṇa-śaraṇāgati sādhura lakṣaṇa |
tāra mukhe haya kṛṣṇa-nāma-saṅkīrtana ||23||
gṛhī brahmacārī vānaprastha nyāsi-bhede |
śūdra vaiśya kṣatra vipra-gaṇera prabhede ||24||
sādhutva kakhana nāhi ha-ibe nirṇīta |
kṛṣṇaika-śaraṇa sādhu śāstrera vihita ||25||

gṛhi-sādhu-lakṣaṇa

raghunātha-dāse lakṣye kariyā sevāra |
gṛhi-sādhu-jane śikhāyecha ei sāra ||26||
sthira haye ghare yāo nā hao bātula |
krame krame pāya loka bhava-sindhu-kula ||27||
markaṭa vairāgya chāḍa loka dekhāiyā |
yathāyogya viṣaya bhuñja anāsakta hañā ||28||
antare niṣṭhā kara bāhye loka vyavahāra |
acire śrī-kṛṣṇa tomāya karibe uddhāra ||29||

gṛha-tyāgī sādhu-lakṣaṇa

punaḥ tumi tāra dekhi vairāgya grahaṇa |
ei mata śikṣā dile apūrva śravaṇa ||30||
grāmya-kathā nā śunibe grāmya-vārtā nā kahibe |
bhāla nā khāibe āra bhāla nā paribe ||31||
amānī mānada hañā kṛṣṇa-nāma sadā labe |
vraje rādhā-kṛṣṇa-sevā mānase karibe ||32||

gṛhī o gṛha-tyāgī – ubhayera-i svarūpa lakṣaṇa

svarūpa lakṣaṇa eka sarvatra samāna |
āśramādi bhede pṛthak taṭastha vidhāna ||33||
ananya-śaraṇe yadi dekhi durācāra |
tathāpi se sādhu bali sevya sabākāra ||34||
ei ta śrī-kṛṣṇa-vākya gītā-bhāgavate |
ihāke pūjiba yatne sadā sarva mate ||35||
ihāte āche ta eka nigūḍha siddhānta |
kṛpā kari jānāyecha tāi pāi anta ||36||

pūrva-pāpera gandhāvaśeṣa o pūrva-pāpa lakṣya kariyā yini kṛṣṇaika-śaraṇa sādhura nindā karena, tini nāmāparādhī

kṛṣṇa-nāme ruci yabe ha-ibe udaya |
eka nāme pūrva pāpa ha-ibeka kṣaya ||37||

pūrva-pāpa gandha tabu thāke kichu dina |
nāmera prabhāve krama hañā paḍe kṣīṇa ||38||
śīghra sei pāpa-gandha vidūrita haya |
parama dharmātmā bali haya paricaya ||39||
ye kayeka dina sei gandha nāhi yāya |
sādhāraṇa jana cakṣe pāpa bali bhāya ||40||
se pāpa dekhiyā yei sādhu-nindā kare |
pūrva-pāpa lakṣi punaḥ avajñā ācare ||41||
sei ta pāṣaṇḍī vaiṣṇavera nindā doṣe |
nāma aparādha maji paḍe kṛṣṇa-roṣe ||42||

kṛṣṇaika-śaraṇatāi sādhu lakṣaṇa āpanāke sādhu baliyā paricaya deoyā dāmbhikatā

kṛṣṇaika-śaraṇa mātra kṛṣṇa-nāma gāya |
sādhu-nāme paricita kṛṣṇera kṛpāya ||43||
kṛṣṇa-bhakta vyatīta nāhika sādhu āra |
āmi sādhu bali haya dambha avatāra ||44||

svalpākṣare sādhu-nirṇaya

se balibe—āmi dīna kṛṣṇaika-śaraṇa |
kṛṣṇa-nāma yāra mukhe sādhu sei jana ||45||
tṛṇa haite hīna bali āpanāke jāne |
sahiṣṇu tarura nyāya āpanāke māne ||46||
nije ta amānī āra sakale mānada |
tāra mukhe kṛṣṇa-nāma kṛṣṇa-rati-prada ||47||

nāmāparādha vaiṣṇava-i sādhu, tad-dehe kṛṣṇa-śakti

hena sādhu-mukhe yabe śuni eka nāma |
vaiṣṇava baliyā tāre kariba praṇāma ||48||
vaiṣṇava se jagad-guru jagatera bandhu |
vaiṣṇava sakala jīve sadā kṛpā sindhu ||49||
e hena vaiṣṇava-nindā yei jana kare |
narake paḍibe se janma-janmāntare ||50||
bhakti labhibāre āra nāhika upāya |
bhakti labhe sarva-jīva vaiṣṇava kṛpāya ||51||
vaiṣṇava dehete thāke śrī-kṛṣṇera śakti |
sei deha sparśe anye haya kṛṣṇa-bhakti ||52||
vaiṣṇava adharāmṛta āra pada jala |
vaiṣṇavera pada-rajaḥ tina mahā-bala ||53||

vaiṣṇavera śakti sañcāra

vaiṣṇava-nikaṭe yadi baise kata-lakṣaṇa |
deha haite haya kṛṣṇa-śakti niḥsaraṇa ||54||
sei śakti śraddhāvān hṛdaye paśiyā |
bhaktira udaya kare deha kāṅpāiyā ||55||
ye basila vaiṣṇavera nikaṭe śraddhāya |
tāhāra hṛdaye bhakti ha-ibe udaya ||56||
prathame āsibe tāra mukhe kṛṣṇa-nāma |
nāmera prabhāve pābe sarva-guṇa-grāma ||57||

vaiṣṇavera ki ki doṣa dharile vaiṣṇava-nindā haya—jāti-doṣa pūrva-doṣa naṣṭa-prāya avaśiṣṭa doṣa kādācitka doṣa

vaiṣṇavera jāti āra pūrva doṣa dhare |
kādācitka doṣa dekhi yei nindā kare ||58||
naṣṭa-prāya doṣa laye kare apamāna |
yama-daṇḍe kaṣṭa pāya se saba ajñāna ||59||
vaiṣṇavera mukhe nāma-māhātmya-pracāra |
se vaiṣṇava-nindā kṛṣṇa nāhi sahe āra ||60||
dharma yoga yāga jñāna-kāṇḍa parihari |
ye bhajila kṛṣṇa-nāma sei sarvopari ||61||

anya deva śāstra nindādi-śūnya nāmāśrayī sādhu

anyadera anya-śāstra nā kari nindana |
nāmera āśraya laya śuddha sādhu-jana ||62||
se sādhu gṛhastha ha-u athavā sannyāsī |
tāhāra caraṇa-reṇu pāite prayāsī ||63||
yāba yata nāme rati se tata vaiṣṇava |
vaiṣṇavera krama ei mate anubhava ||64||
ithe varṇāśrama dhana pāṇḍitya yauvana |
kona kārya nāhi kare rūpa bala jana ||65||
ataeva yini karilena nāmāśraya |
sādhu-nindā chāḍibena e dharma niścaya ||66||
nāmāśrayā śuddhā bhakti bhakta bhakti-rūpā |
bhakta bhakti-vivarjitā ha-ile virūpā ||67||
yāṅhā sādhu-nindā tāṅhā nāhi bhakti sthiti |
ataeva aparādhe tathā pariṇati ||68||
sādhu-nindā chāḍi bhakta sādhu-bhakti kare |
sādhu-saṅga sādhu-sevā ei dharmācare ||69||

asat-saṅga dui prakāra, tan-madhye strī-saṅgī

asat-saṅga-tyāge haya vaiṣṇava-ācāra |
asat-saṅge haya sādhu-avajñā apāra ||70||

asat ye dvi-prakāra sarva-śāstre kaya |
sei duiyera madhye yoṣit-saṅgī eka haya ||71||
yoṣit-saṅgi-saṅgī punaḥ tāra madhye gaṇya |
tāra saṅga-tyāge jīva ha-ibeka dhanya ||72||

yoṣit-saṅgī kāhāke bale

kṛṣṇere saṁsāre ye dāmpatya dharma thāke |
asat baliyā śāstra nā bale tāhāke ||73||
adharma saṁyoge āra straiṇa bhāve rata |
yoṣit-saṅgī jana duṣṭa śāstrera sammata ||74||

dvitīya prakāra asat (kṛṣṇete abhakta) tina prakāra

kṛṣṇete abhakta – asat dvitīya prakāra |
māyāvādī dharma-dhvajī nirīśvara āra ||75||

yini balena, ei saba lokera nindāke-o sādhu-nindā bale tini-o varjya

varjile e saba saṅga sādhu-nindā naya |
ihāke ye nindā bale sei varjya haya ||76||
ei saba saṅga chāḍi ananya-śaraṇa |
kṛṣṇa-nāma kari pāya kṛṣṇa-prema-dhana ||77||

vaiṣṇavābhāsa, prākṛta-vaiṣṇava, vaiṣṇava-prāya o kaniṣṭha-vaiṣṇava—ei sakala eka-i kathā

sādhu-sevā-hīna arce laukika śraddhāya |
prākṛta vaiṣṇava haya vaiṣṇavera prāya ||78||
vaiṣṇava-ābhāsa sei nahe ta' vaiṣṇava |
kemane pāibe sādhu-saṅgera vaiṣṇava ||79||
ataeva kaniṣṭha madhyete tāre gaṇi |
tāre kṛpā karibena vaiṣṇava āpani ||80||

madhyama vaiṣṇava

kṛṣṇa-prema kṛṣṇa-bhakte maitrī ācaraṇa |
bāliśete kṛpā āra dveṣī upekṣaṇa ||81||
karile madhyama bhakta śuddha bhakta hana |
kṛṣṇa-nāmne adhikāra karena arjana ||82||

uttama vaiṣṇava

sarvatra yāṅhāra haya kṛṣṇa-daraśana |
kṛṣṇe sakalera sthiti kṛṣṇa prāṇa dhana ||83||
vaiṣṇavāvaiṣṇava-bheda nāhi thāke tāṅra |
vaiṣṇava uttama tini kṛṣṇa-nāma-sāra ||84||

madhyama vaiṣṇava-i sādhu sevā karena

ataeva madhyama vaiṣṇava mahāśaya |
sādhu sevā rata sadā thākena niścaya ||85||

prākṛta vaiṣṇava nāmābhāsera adhikārī

prākṛta vaiṣṇava yei vaiṣṇavera prāya |
nāmābhāse adhikārī sarva-śāstra pāya ||86||

madhyama vaiṣṇava nāmādhikārī o nāmāparādha vicāra karibena

madhyama vaiṣṇava mātra nāme adhikārī |
śrī-nāma-bhajane aparādhera vicārī ||87||
uttama vaiṣṇave aparādha asambhava |
sarvatra dekhena tini kṛṣṇera vaibhava ||88||
nija nija adhikāra kariyā vicāra |
sādhu-nindā aparādha kari parihāra ||89||
sādhu saṅga sādhu sevā nāma saṅkīrtana |
sarva jīve dayā ei bhakta ācaraṇa ||90||

sādhu nindā ghaṭile ki karā kartavya ?

pramāde yadyapi ghaṭe sādhu-vigarhaṇa |
tabe anutāpe dhari se sādhu-caraṇa ||91||
kāṅdiyā baliba prabho kṣami aparādha |
e duṣṭa-nindake kara vaiṣṇava-prasāda ||92||
sādhu baḍa dayāmaya tabe ārdra-mane |
kṣamibena aparādha kṛpā āliṅgane ||93||
ei ta prathama aparādhera vicāra |
śrī-caraṇe nivedinu ājñā anusāra ||94||
hari-dāsa pāda-padme bhrara ye jana |
hari-nāma-cintāmaṇi tāhāra jīvana ||95||

iti śrī-hari-nāma-cintāmaṇau sādhu-nindāparādha-vicāro
nāma caturthaḥ paricchedaḥ |

(5)
pañcama pariccheda

devāntare svātantrya-jñānāparādha

śivasya śrī-viṣṇor ya iha guṇa-nāmādi-sakalaṁ
dhiyā bhinnaṁ paśyet sa khalu hari-nāmāhita-karaḥ

jaya gadādhara-prāṇa jāhnavā-jīvana |
jaya sītānātha jaya gaura bhakta-jana ||1||
haridāsa bale tabe kari yoḍa-hāta |
dvitīyāparādha ebe śuna jagannātha ||2||

viṣṇu-tattva

parama advaya jñāna viṣṇu para-tattva |
cit-svarūpa jagadīśa sadā śuddha-sattva ||3||
goloka-vihārī kṛṣṇa se tattvera sāra |
catuḥ-ṣaṣṭhi guṇe alaṅkṛta rasādhāra ||4||
ṣaṣṭhi-guṇa nārāyaṇa svarūpe prakāśa |
sei ṣaṣṭhi-guṇa viṣṇu-sāmānya-vilāsa ||5||
puruṣāvatāre āra svāṁśa avatāre |
sei ṣaṣṭhi-guṇa spaṣṭa kārya anusāre ||6||

viṣṇura vibhinnāṁśera prakāra bheda jīvera pañcāśad-guṇa

viṣṇura ye vibhinnāṁśa dui ta prakāra |
pañcāśat guṇa jīve bindu bindu āra ||7||

giriśādi devatā vibhinnāṁśa haiyā-o sāmānya jīva nan tāṅhārā pañcāśat-guṇa-viśiṣṭa

giriśādi deve ei guṇa pañcāśat |
tad-adhika parimāṇe sarvadā saṁyuta ||8||
tad-vyatīta āra pañca guṇa aṁśa māne |
prakāśita āche tabe vicitra-vidhāne ||9||

ṣaṣṭhi-guṇe viṣṇutva

sei pañca pañcāśat guṇa-pūrṇa tāya |
viṣṇute virājamāna sarva śāstre gāya ||10||
tad-vyatīta āra pañca-guṇa nārāyaṇe |
āche tāra sattā kabhu nāhi anya jane ||11||
ṣaṣṭhi-guṇe viṣṇu-tattva parama īśvara |
giriśa ādi anya-deva tāṅhāra kiṅkara ||12||
vibhinnāṁśa giriśādi jīva śreṣṭhatara |

viṣṇu sarva-jīveśvara sarva-deveśvara ||13||

ajñāna-vyakti anya devatāra sahita viṣṇuke samāna mane kare

anya-deva saha sama viṣṇuke ye māne |
se baḍa ajñāna īśa-tattva nāhi jāne ||14||
e jaḍa jagate viṣṇu parama īśvara |
giriśādi yata deva tāṅra vidhikara ||15||
keha bale māyāra tri-guṇe tridiveśa |
sarvadā samāna brahma tattva saviśeṣa ||16||

nānāvidha vādānuvādera siddhānta

śāstrera siddhānte tabu pūjya nārāyaṇa |
brahmā śiva sṛṣṭi-laya kāryera kāraṇa ||17||
vāsudeva chāḍi yei anya-deve bhaje |
īśvara chāḍiyā sei saṁsārete maje ||18||
keha bale, « viṣṇu para-tattva baṭe jāni |
sarva-viṣṇumaya viśva veda-vākya māni ||19||
ataeva sarva-deve viṣṇu adhiṣṭhāna |
sarva devārcane haya viṣṇura samāna ||20||
ei ta niṣedha-para vākya vidhi naya |
anya deva pūjāra niṣedha ei haya ||21||
sarva viṣṇu-maya viśva e kathā balile |
viṣṇu-pūjā kaile saba deve pūjā mile ||22||
taru-mūle jala dile śākhāra ullāsa |
pallave ḍhālile jala vṛkṣera vināśa ||23||
ataeva pūji viṣṇu anya-deva tyaji |
tāhātei anyadeva kāje kāje pūji ||24||
ei vidhi – devera sammata cira-dina |
durvipāke ei vidhi chāḍe arvācīna ||25||
māyāvāda-doṣe jīva kali āgamane |
bahu-deva pūje viṣṇu-sāmānya-darśane ||26||
eka eka deva eka eka phala dātā |
sarva phala dātā viṣṇu sakalera pātā ||27||
kāmi jana yadi tattva jānibāre pāre |
viṣṇu pūji phala pāya chāḍe devāntare ||28||

gṛhastha vaiṣṇavera kartavya vidhāna

gṛhastha ha-iyā yei viṣṇu-bhakta haya |
sarva-kārye kṛṣṇa pūje chāḍiyā saṁśaya ||29||
niṣekādi śmaśānānta saṁskāra yata |

tāhāte pūjaye kṛṣṇa veda mantra mata ||30||
viṣṇu vaiṣṇavera pūjā vedete vidhāna |
deva-pitṛ-gaṇe kṛṣṇa nirmālya pradāna ||31||
māyāvādi-mate pitṛ-śrāddha yei kare |
yevā anyadeva pūje aparādhe mare ||32||
viṣṇu-tattve dvaita-buddhi nāma aparādha |
sei aparādhe tāra haya bhakti bādha ||33||
śivādi devatā gaṇe pṛthak īśvara |
mānile nāmāparādha haya bhayaṅkara ||34||
viṣṇu-śakti parā śakti haite deva yata |
bhinna śakti siddha naya vedera sammata ||35||
śiva-brahmā-gaṇapati-sūrya-dikpāla |
kṛṣṇa-śakti-balete īśvara cira-kāla ||36||
ataeva pareśvara eka-mātra jāni |
āra saba deve tāṅra śakti-madhye gaṇi ||37||
ataeva sarva-kārye karma jaḍa bhāva |
chāḍiyā gṛhastha pāya bhaktira sad-bhāva ||38||

ki rūpa vaiṣṇava gārhasthya dharma kariben

bhaktira sad-bhāve thāki sat-kriyā karaṇe |
deva-pitṛ-gaṇe tuṣe nirmālya arpaṇe ||39||
bahu deva-devī pūjā karibe varjana |
kṛṣṇa-bhakta bali sabe karibe tarpaṇa ||40||
śrī-kṛṣṇa vaiṣṇavārcane sarva phala pāya |
nāme aparādha nahe sadā nāma gāya ||41||

varṇa-catuṣṭayera jīvana yātrā vidhi

jagate mānava-gaṇa varṇa-dharmācari |
karibeka jīvana-yātrā dharma patha dhari ||42||

antyajera vidhi

saṅkara antyaja sabe tyaji nīca-dharma |
śūdrācāra kare sadā saṁsārera karma ||43||
saṅkara antyaja thākibeka śūdrācāre |
cāturvarṇa vinā dharma nāhika saṁsāre ||44||

varṇa-dharmera dvārā jīvana-yātrā kariyā saṁsāri vyakti bhakti-pathe bhāvārjana kariben

cātur-varṇa varṇa-dharme karibe saṁsāra |

śuddha kṛṣṇa-bhakti bale habe sadācāra ||45||
cātur-varṇa yadyapi śrī-kṛṣṇa nāhi bhaje |
varṇa-dharmācāre thāki rauravete maje ||46||
varṇa vinā gṛhasthera nāhi āra dharma |
varṇa dharmācāre gṛhasthera saba karma ||47||
varṇa-dharme e saṁsāra nirvāha karibe |
yāvad artha parigrahe śrī-kṛṣṇa bhajibe ||48||
nisargataḥ vidhi-vākya ye paryanta nara |
varṇa-dharma sva-nirvāhe karibe ādara ||49||
bhakti-yoga-nāme ei tattva-nirūpaṇa |
bhakti-yoge bhāvodaya siddhānta-vacana ||50||
bhāvodaye vidhira pravṛtti nāhi raya |
bhāvodita kārye deha-yātrā siddha haya ||51||
gṛhi-vaiṣṇavera ei advaya-sādhana |
śrī-viṣṇu advaya-tattve dvaita-nivartana ||52||

nāma-nāmī o guṇa-guṇīra abhede viṣṇu-jñāna śuddha haya

āra eka kathā āche dvaita-nivartane |
viṣṇu-nāma viṣṇu-rūpa viṣṇu-guṇa-gaṇe ||53||
viṣṇu haite pṛthag rūpe nā mānibe kabhu |
advaya akhaṇḍa viṣṇu cinmayatve vibhu ||54||
ajñānete yadi haya dvaita upadrava |
nāmābhāsa haya tāra prema asambhava ||55||
sad-guru-kṛpāya sei anartha vināśa |
bhajite bhajite śuddha-nāmera prakāśa ||56||

māyāvādīra kutarka o aparādha

mata-vāda-jñāne dvaita haila pravartana |
aparādha haya āra nahe nivartana ||57||
māyāvādī bale brahma haya para-tattva |
nirviśeṣa nirvikāra nirākāra sattva ||58||
viṣṇu-rūpa viṣṇu-nāma māyāya kalpita |
māyā antardhāne viṣṇu hana brahma-gata ||59||
e saba kutarka mātra satya śūnyavāda |
para-tattve sarva-śakti abhāva-pramāda ||60||
śaktimān brahma yei sei viṣṇu haya |
nāmera vivāda-mātra vedera nirṇaya ||61||

viṣṇu o brahma-tattvera sambandha

viṣṇu para-tattva tāṅra nirviśeṣa dharma |
saviśeṣa dharma saha haya eka marma ||62||
viṣṇura acintya-śakti virodha-bhañjana |

anāyāse kari kare saundarya sthāpana ||63||
jīva-buddhi sahajete ati alpatara |
acintya-śaktira bhāva nā kare gocara ||64||
nija-buddhye cāhe eka sthāpite īśvara |
khaṇḍa-jñāne pāya brahma-tattvete avara ||65||
viṣṇura parama pada chāḍi devārcita |
brahme baddha haya nāhi bujhe hitāhita ||66||
cinmaya-svarūpa-jñāna ye bujhite jāne |
viṣṇu viṣṇu-nāma-guṇa eka kari māne ||67||
ei ta viśuddha jñāna śrī-kṛṣṇa-svarūpa |
sambandha buddhite labhi bhaje nāma-rūpa ||68||

śiva o viṣṇura ki rūpe abheda-buddhi karibe

jaḍa-nāma jaḍa-rūpa-guṇe yei bheda |
se bheda cit-tattve nāi ei ta prabheda ||69||
viṣṇu-tattve bheda-jñāna anartha vikāra |
śivete viṣṇute bheda ati avicāra ||70||

bhakta o māyāvādīra ācāra o pravṛtti bheda

nāmaika-śaraṇa yei bhakti mahājana |
ekeśvara kṛṣṇe bhaji chāḍe anya jana ||71||
anya-deva anya-śāstra nindā nāhi kare |
kṛṣṇa-dāsa bali anye pūje samādare ||72||
pratidina gṛhi-bhakta nirmālya arpaṇe |
deva pitṛ sarva jīve karena tarpaṇe ||73||
yathā yathā anya deve karena darśana |
kṛṣṇa-dāsa bali tāṅre karena vandana ||74||
māyāvādi-gaṇa yadi viṣṇu-pūjā kare |
prasāda nirmālya bhakta nāhi laya ḍare ||75||
māyāvādī hari-nāme aparādhī haya |
tāhāra pradatta pūjā hari nāhi laya ||76||
anya-deva-nirmālya grahaṇe aparādha |
śuddha bhakti sādhane sarvadā sādhe bādha ||77||
tabe yadi śuddha bhakta śrī-kṛṣṇa pūjiyā |
anya deve pūjā kare tat-prasāda diyā ||78||
se prasāda grahaṇete nāhi aparādha |
sei rūpa devārcane nāhi bhakti-bādha ||79||
śuddha-bhakta nāma aparādhī nāhi haya |
nāma kari' prema pāya nāme deya jaya ||80||

ei aparādhera pratikāra

pramāde yadyapi haya anye viṣṇu-jñāna |
tabe anutāpe kari viṣṇu-tattva-dhyāna ||81||

śrī-viṣṇu smariyā kari aparādha kṣaya |
yatne dekhi āra nā se aparādha haya ||82||
pūrva doṣa kṣamā śīla bhaktera bāndhava |
dayāra sāgara kṛṣṇa kṣamāra arṇava ||83||
bahu deva sevi saṅga kariba varjana |
ekeśvara vaiṣṇavera kariba pūjana ||84||
hari-dāsa pade bhaktivinoda ye jana |
harināma-cintāmaṇi tāhāra jīvana ||85||

iti śrī- hari-nāma-cintāmaṇau devāntare svātantrya-jñānaāparādha nāma pañcamaḥ paricchedaḥ |

(6)
ṣaṣṭha pariccheda

gurv-avajñā

guror avajñā

pañca-tattva jaya jaya śrī-rādhā-mādhava |
jaya navadvīpa vraja yamunā vaiṣṇava ||1||
hari-dāsa bale prabhu kari nivedana |
tṛtīyāparādha nāme ye rūpe ghaṭana ||2||
vistāri baliba āmi tomāri ājñāya |
yei saba aparādha guru avajñāya ||3||

bahu yoni bhrami   mānava-śarīra
durlabha śubhada ati |
tathāpi anitya   pāileka yei
yāvat jīvane sthiti ||4||
parama maṅgala   labhibāre tare
yadi nā yatana kare |
punarāya bhave   anitya śarīra
labhiyā ābāra mare ||5||
subodha ye haya   durlabha nṛ-deha
labhiyā bhava saṁsāre |

saṁsārī jīva avaśya sad-guru āśraya karibe

guru karṇa-dhāra   samāśraya kari
kṛṣṇa ānukūlye tare ||6||
śānta kṛṣṇa-bhakta   lakṣaṇa ye guru
sa-dainya vacane tāṅre |
santoṣa kariyā   kṛṣṇa-dīksā laya
yāya saṁsārera pāre ||7||

sahaje jīvera   āche kṛṣṇe mati
vṛthā tarke tāhā yāya |
vitarka chāḍiyā   sumati āśraye
guru hate mantra pāya ||8||
gṛhī jīva-gaṇa   varṇāśrame thāki
sad-guru āśraya kare |

brāhmaṇādi ucca-varṇe sat-pātra thākile tini haibāra yogya

brāhmaṇa ācārya   sarva-varṇe haya
yadi kṛṣṇa bhakti dhare ||9||
brāhmaṇa kulete   supātra abhāve
anya kule dīkṣā pāya |
ucca varṇa guru   gṛhīra ucita
guru śiṣya parīkṣāya ||10||

varṇa-vicāra apekṣā supātrera vicāra adhika śreyaḥ

kṛṣṇa tattva vettā   prakṛta ye haya
se ha-ite pāre guru |
kibā vipra śūdra   ki gṛhī sannyāsī
guru hana kalpa-taru ||11||
varṇera maryādā   pātrera vicāre
paramārthe laghu ati |
supātra milana   prayojana sadā
yadi cāi śuddhā rati ||12||
supātrera prāpti   mūla prayojana
pavitra suvarṇa hena |
tāhe ucca varṇa   labhile saṁyoga
sohāgā suvarṇe yena ||13||

gṛha-tyāgī agṛhi-gurvāśraya karite pāren

ye kona kāraṇe   sei gṛhi dharma
chāḍi anyāśrama laya |
tāhe paramārtha   nā pāiyā śeṣe
sādhu guru anveṣaya ||14||
tāhāra pakṣete   agṛhī ācārya
praśasta sakala mate |
tāṅra dīkṣā śikṣā   pāiyā se jana
bhāse nāma-rasāmṛte ||15||

gṛhi-bhakti gṛha-tyāga karile-o pūrva-guru tyāga karite haya nā

gṛhī bhakta-jane   virāga labhile
chāḍaye saṁsāra vidhi |

tabu pūrva-guru carana āśraya
karibe jīvanāvadhi ||16||
gṛhi jana madhye gṛhi guru śasta
yadi śuddha bhakta hana |
natuvā agṛhī suyogya ha-ile
guru-yogya sarva-kṣaṇa ||17||
sad-guru pāiyā bhajie bhajite
bhāvera udaya yabe |
saṁsāra virakti saṁsāra chāḍiyā
vairāgī ha-ibe tabe ||18||

yini vairāgya āśraye la-ibena tini vairāgī guru kariben

vairāgya āśrama grahaṇete tyāgī
puruṣa ha-ibe guru |
tāṅhāra caraṇe śikhibe virāga
guru śikṣā kalpa taru ||19||

dīkṣā o śikṣā guru ubhayake-i samāna sammāna karā āvaśyaka

dīkṣā śikṣā bhede guru du' prakāra
ubhaye samāna māna |
arpibe sujana paramārtha dhana
anāyāse yadi cān ||20||
kṛṣṇa-nāma mantra dena dīkṣā guru
śikṣā guru tattva dātā |
vaiṣṇava sakala śikṣā guru hana
sarva śubha janayitā ||21||

sampradāyera ādi-gurura śikṣā avalambana kariyā ācaraṇa karibe

sādhu sampradāye ācārya sakala
śikṣā guru pratiṣṭhita |
ādyācārya yini guru śiromaṇi
pūji tāṅre yathocita ||22||
tāṅra susiddhānta anugata haye
nā māniba anya śikṣā |
tāṅhāra ādeśa pāliba yatane
nā la-iba anya dīkṣā ||23||

sampradāya guru varaṇa karā kartavya

sampradāya guru-gaṇe śikṣā guru jāni |
anya-mata paṇḍitera śikṣā nāhi māni ||24||
sei mate suśikṣita sādhu sucarita |
dīkṣā guru yogya sadā jāne supaṇḍita ||25||

māyāvādīra nikaṭa kṛṣṇa-mantra la-ile paramārtha haya nā

māyāvādi-mate thāke kṛṣṇa mantra laya |
tāra paramārtha lābha kabhu nāhi haya ||26||

śuddha-bhakta vyatīta anyake guru karibe nā

ye anyāya śikhe yei śikṣā deya āra |
ubhaye narake yāya nā pāya uddhāra ||27||
śuddha bhakti chāḍi yini śikhilena bāda |
tāṅhāra jīvana mātra vāda visaṁvāda ||28||
se kemane guru habe uddhāribe jīve |
āpani asiddha anye kibā śubha dibe ||29||
ataeva śuddha bhakta ye se kene naya |
upayukta guru haya sarva-śāste kaya ||30||

guru tattva

dīkṣā guru śikṣā guru duṅhe kṛṣṇa dāsa |
duṅhe vraja jana kṛṣṇa śaktira prakāśa ||31||
guruke sāmānya jīva nā jānibe kabhu |
guru kṛṣṇa śakti kṛṣṇa-preṣṭha nitya prabhu ||32||
ei buddhi saha sadā guru bhakti kare |
sei guru-bhakti bale saṁsārete tare ||33||

guru pūjā

agre guru pūjā pare śrī kṛṣṇa pūjana |
gurudeve śrī-kṛṣṇa prasāda samarpaṇa ||34||
guru ājñā laye kṛṣṇa pūjibe yatane |
śrī guru smariyā kṛṣṇa balibe vadane ||35||

gurute ki rūpe śraddhā karā ucita

gurute avajñā yāra tāra aparādha |
sei aparādhe tāra haya bhakti bādha ||36||
guru kṛṣṇa vaiṣṇavete sama bhakti kari |
nāmāśraye śuddha bhakta śīghra yāya tari ||37||
gurute acalā śraddhā kare yei jana |
śuddha nāma bale sei pāya prema dhana ||38||

kon sthāne guru tyāga karite ha-ibe

tabe yadi e rūpa ghaṭanā kabhu haya |
asat saṅge gurura yogyatā haya kṣaya ||39||

prathame chilena tini sad guru pradhāna |
pare nāma aparādhe hañā hata jñāna ||40||
vaiṣṇave vidveṣa kari chāḍe nāma rasa |
krame krame hana artha kāminīra vaśa ||41||
sei guru chāḍi śiṣya śrī-kṛṣṇa-kṛpāya |
sad guru labhiyā punaḥ śuddha nāma gāya ||42||

guru śiṣya sambandhera pūrve-I parasparera parīkṣā

ayogya śiṣyere guru kariben daṇḍa |
bhajiyā ayogya guru śiṣya haya paṇḍa ||43||
duṅhera yogyatā yata dina sthira raya |
paraspara sambandha kakhana tyajya naya ||44||

śuddha guru parīkṣā kariyā varaṇa karibe

sad gurura prati yei avajñā ācare |
se pāpiṣṭha aparādhī sarvatra saṁsāre ||45||
ataeva prathame viśeṣa yatna kari |
śuddha bhakte la-ibena guru-rūpe vari ||46||
guru tyāga kleśa yena kabhu nāhi ghaṭe |
e rūpa cintile kabhu nā paḍe saṅkaṭe ||47||
guru yathā bhakti-hīna śiṣya tāra prāya |
ataeva śuddha guru labe parīkṣāya ||48||
sad guru avajñā aparādha bhayaṅkara |
ei aparādhe naṣṭa haya deva nara ||49||

guru sevāra prakriyā

guru śayyāsana āra pādukādi yāna |
pāda pīṭha snānodaka chāyāra laṅghana ||50||
gurura agrete anya pūjā dvaita jñāna |
dīkṣā vyākhyā prabhutvādi karibe vandana ||51||
yathā yathā gurura pāibe daraśana |
daṇḍavat paḍi bhūme karibe vandana ||52||
guru nāma bhaktite karibe uccāraṇa |
guru ājñā helā nā karibe kadācana ||53||
gurura prasāda sevā avaśya karibe |
gurura apriya vākya kabhu nā kahibe ||54||
gurura caraṇe dainye la-ibe śaraṇa |
karibe gurura sadā priya ācaraṇa ||55||
e rūpa ācāre kṛṣṇa nāma saṅkīrtane |
sarva siddhi haya prabho bale śruti gaṇe ||56||
nāma guru prati yadi avajñā ghaṭaye |
duṣṭa saṅge duṣṭa śāstra mata samāśraye ||57||
tabe sei saṅga sei śāstra dūra kari |

vilāpa kariba sei guru pade dhari ||58||
kṛpā kari gurudeva ha-ibe sadaya |
nāme prema dibe se vaiṣṇava dayāmaya ||59||
hari-dāsa pada reṇu bharasā yāhāra |
nāma cintāmaṇi gāya tṛṇādhika chāra ||60||

iti śrī- hari-nāma-cintāmaṇau gurv-avajñā-vicāro
nāma ṣaṣṭhaḥ paricchedaḥ |

(7)

saptama pariccheda

śruti-śāstra-nindanam

jaya jaya gadāi gaurāṅga nityānanda |
jaya sītāpati jaya gaura-bhakta-vṛnda ||1||
haridāsa bale prabhu caturthāparādha |
śruti-śāstra-vinindana bhakti-rasa-bādha ||2||

āmnāya-i eka-mātra pramāṇa

śruti-śāstra veda upaniṣat purāṇa |
kṛṣṇa-niśvasita haya sarvatra pramāṇa ||3||
viśeṣataḥ aprākṛta-tattve jñāna yata |
sakali āmnāya siddha tāhe ha-i rata ||4||
jaḍātīta vastu indriyera agocara |
kṛṣṇa-kṛpā vinā tāhā nā haya gocara ||5||
karaṇāpaṭava bhrama vipralipsā āra |
pramāda sarvatra nara jñāne doṣa ei cāra ||6||
sei saba doṣa śūnya veda catuṣṭaya |
veda vinā paramārthe gati nāhi haya ||7||
māyā baddha jīve kṛṣṇa bahu kṛpā kari |
veda purāṇādi dila ārṣa jñāna dhari ||8||

āmnāya haite daśa mūla śikṣā prameya nayaṭā

sei śruti śāstre jāni karma jñāna chāra |
nirmala bhaktite mātra pāi sarva sāra ||9||
māyā mūḍha jīve karma jñāne śuddha kari |
śuddha bhakti adhikāra śikhāilā hari ||10||
pramāṇa se veda vākya nayaṭī prameya |
śikhāya sambandha prayojana abhidheya ||11||
ei daśa mūla sāra avidyā vināśa |
kariyā jīvera kare suvidyā prakāśa ||12||

1. hari eka para tattva, 2. tini sarva śaktimān, 3. tini rasa mūrti

prathame śikhāya para tattva eka hari |
śyāma sarva-śaktimān rasa-mūrti-dhārī ||13||
jīvera paramānanda karena vidhāna |
saṁvyoma dhāmete tāra nitya adhiṣṭhāna ||14||
e tina prameya haya śrī-kṛṣṇa-visaye |
veda-śāstra śikṣā dena jīvera hṛdaye ||15||

4. jīva-tattva

dvitīye śikhāya vibhinnāṁśa jīva tattva |
ananta saṅkhyaka cit paramāṇu sattva ||16||

5. nitya-baddha o 6. nitya mukta bhede jīva dui prakāra

nitya baddha nitya mukta bhede jīva dvi-prakāra |
saṁvyoma brahmāṇḍa bhari saṁsthiti tāhāra ||17||

baddha jīva

baddha jīva māyā bhaji kṛṣṇa bahirmukha |
ananta brahmāṇḍe bhoga kare duḥkha sukha ||18||

mukta jīva

nitya mukta kṛṣṇa bhaji kṛṣṇa pāriṣada |
para vyome bhoga kare premera sampada ||19||
tina-ṭī prameya ei jīvera viṣaye |
śruti śāstra śikṣā dena kṛṣṇa dāsī haye ||20||

7. acintya bhedābheda sambandha

cid-vyāpāra āra yata jaḍera vyāpāra |
sakali acintya bhedābheda prakāra ||21||
jīva jaḍa sarva vastu kṛṣṇa śakti maya |
avicintya bhedābheda śruti śāstre kaya ||22||
ei jñāne jīva jāne āmi kṛṣṇa dāsa |
kṛṣṇa mora nitya prabhu cit sūrya prakāśa ||23||
śakti pariṇāma mātra veda śāstra bale |
vivartādi duṣṭa-mate veda ninde chale ||24||

sāta-ṭī prameya sambandha jñāna

ei ta sambandha jñāna sāta-ṭī prameya |

śruti-śāstra śikṣā dena ati upādeya ||25||
veda punaḥ śikṣā dena abhidheya sāra |
nava vidha kṛṣṇa bhakti vidhi rāga āra ||26||

8. abhidheya – nava vidha bhakti

śravaṇa kīrtana smṛti pūjana vandana |
paricaryā dāsya sakhya ātma-nivedana ||27||
bhaktira prakāra madhye nāma sarva-sāra |
praṇava-māhātmya veda karena pracāra ||28||

9. prayojana kṛṣṇa prema

śuddha bhakti samāśraya kariyā mānava |
kṛṣṇa kṛpā bale pāya premera vaibhava ||29||

ei śruti śikṣā nindā aparādha

e nava prameya śruti karena pramāṇa |
śruti tattvābhijña guru karena sandhāna ||30||
e hena śrutira yei kare vinindana |
nāma aparādhī sei narādhama jana ||31||

veda viruddha vāda samūha

jaimini kapila nagna nāstika sugata |
gautama – e chaya jana hetu vāde rata ||32||
veda māne mukhe tabu īśa nāhi māne |
karma kāṇḍa śreṣṭha bali jaimin bākhāne ||33||
īśvara asiddha kapilera kalpanāya |
tabu yoga māne artha bujhā nāhi yāya ||34||
nagna se tāmasa tattva karaya vistāra |
vedera viruddha dharma karaye pracāra ||35||
nāstika cārvāka kabhu veda nāhi māne |
sugata bauddherā eka prakāra bākhāne ||36||
gautama nyāyera kartā īśvara nā bhaje |
tāra hetu vāda mate nara mātra maje ||37||

ei saba matavāda dvārā śruti-nindā haya

ei saba duṣṭa mate śrutira nindana |
kabhu spaṣṭa kabhu gupta bujhe vijña jana ||38||
ei saba mate thāki aparādhī haya |
ataeva ei sabe tyajibe niścaya ||39||

māyāvādī ati duṣṭa mata – veda viruddha

ei saba kumata chāḍi āra māyāvāda |
śuddha bhakti anubhavi haya nirvivāda ||40||
māyāvāda asat śāstra gupta bauddha mata |
vedārtha vikṛti kali kālete sammata ||41||
umāpati brāhmaṇa rūpete prakāśila |
tomāra ājñāya teṅha ācārya ha-ila ||42||
jaimini ye rūpa mukhe veda mātra māne |
śrutira vikṛta artha jagate bākhāne ||43||
māyāvādī guru sei rūpa bauddha dharma |
veda vākye sthāpi ācchādila bhakti marma ||44||
ei saba matavāde bhakti dūre yāya |
śrī-kṛṣṇa-nāmete jīva aparādha pāya ||45||

śruti-vicāre śuddha prakriyā

śrutira abhidhā vṛtti kari saṁyojana |
śuddha bhakti jīva pāya prema dhana ||46||
śrutite lakṣaṇā kare ayathā prakāre |
nitya satya dūre yāya aparādhe mare ||47||
sarva veda sammata praṇava kṛṣṇa nāma |
sei nāme jīva saba pāya nitya dhāma ||48||
praṇava se mahāvākya haya kṛṣṇa nāma |
tāhāte-i śrī-bhaktera satata viśrāma ||49||
veda bale nāma cit svarūpa jagate |
nāmera ābhāse siddha haya sarva mate ||50||

veda kevala śuddha nāma bhajana śikṣā dena

ei saba veda śikṣā abhāgā nā māne |
nāme aparādha kare vedera nindane ||51||
śuddha nāma parāyaṇa yei mahājana |
vedāśraye pāya nāma rasa prema dhana ||52||
sarva veda bale gāo hari-nāma sāra |
pāibe paramā prīti ānanda apāra ||53||
veda punaḥ bale yata mukta mahājana |
para-vyome sadā kare nāma saṅkīrtana ||54||

tāmasa-tantra śikṣā veda viruddha

kali yuge mahā jana māyā śakti bhaje |
cid ātmā puruṣa kṛṣṇa nāma rasa tyāje ||55||
tāmasika tantra dhari śruti nindā kare |
madya-māṁse prīti kari adharmete mare ||56||

se saba ninduka nāhi pāya kṛṣṇa nāma |
kabhu nāhi pāya kṛṣṇera vṛndāvana dhāma ||57||

māyā devīra niṣkapaṭa kṛpā-i prayojana

māyā devī se saba pāṣaṇḍe adhogati |
diyā nāmāmṛta āra nāhi dena mati ||58||
tabe yadi sādhu sevāya tuṣṭa hana māyā |
akapaṭe dena tabe kṛṣṇa pada chāyā ||59||
māyā kṛṣṇa dāsī bahirmukha jīve daṇḍe |
māyā pūjile-o śubha nāhi pāya bhaṇḍe ||60||
kṛṣṇa nāma kare yei māyā devī tāre |
niṣkapaṭe kṛpā kari laya bhava pāre ||61||
ataeva śruti-nindā aparādha tyaji |
aharahaḥ nāma saṅkīrtana rase maji ||62||

tad-aparādhera pratikāra

pramāde yadyapi haya se śruti-nindana |
anutāpe kari punaḥ se śruti vandana ||63||
kusama tulasī diyā sei śruti gaṇe |
bhāgavata saha sadā pūjiba yatane ||64||
bhāgavata śruti sāra kṛṣṇa avatāra |
avaśya karibe more karuṇā apāra ||65||
haridāsa pada rajaḥ bharasā yāhāra |
nāma-cintāmaṇi hāra galāya tāhāra ||66||

iti śrī- hari-nāma-cintāmaṇau śruti-nindā aparādha vicāro
nāma saptamaḥ paricchedaḥ |

(8)

aṣṭama pariccheda

tathārtha-vādo hari-nāmni kalpanam

jaya gaura gadādhara śrī-rādhā-mādhava |
jaya gaura-līlā-sthalī jāhnavī vaiṣṇava ||1||
hari nāme artha vāda kalpanā cintana |
pañcamāparādha prabho śrī śacīnandana ||2||

nāma mahimā

smṛti kahe helāya śraddhāya nāma laya |
kṛṣṇa tāre kṛpā kari hayena sadaya ||3||
nāmera sadṛśa jñāna nāhika nirmala |

nāmera sadṛśa vrata nāhika prabala ||4||
nāmera sadṛśa dhyāna nāhi e jagate |
nāmera sadṛśa phala nāhi kona mate ||5||
nāmera sadṛśa tyāga kona rūpe naya |
nāmera sadṛśa sama kabhu nāhi haya ||6||
nāmera sadṛśa puṇya nāhi e saṁsāre |
nāmera sadṛśa gati nā dekhi vicāre ||7||
nāma-i parama mukti nāma ucca gati |
nāma-i parama śānti nāma ucca sthiti ||8||
nāma-i parama bhakti nāma śuddhā mati |
nāma-i parama prīti nāma parā smṛti ||9||
nāma-i kāraṇa tattva nāma sarva prabhu |
parama ārādhya nāma guru-rūpe vibhu ||10||

kṛṣṇa-nāmera sarvottamatā

sahasra viṣṇu nāmera tulya haya eka rāma nāma |
tina rāma nāma tulya eka kṛṣṇa nāma ||11||

nāmera artha vāda naraka gamana avaśya ghaṭe

śruti gaṇa nāmera māhātmya sadā gāya |
nāmera cit-tattva bali jagate jānāya ||12||
śruti smṛti pradarśita nāmera ye phala |
tāhe artha vāda kare pāṣaṇḍa prabala ||13||
harināme artha vāda ye adhama kare |
se pāpiṣṭha narakete paci' paci' mare ||14||
ye bale nāmera phala-śruti satya naya |
nāme ruci dite mātra tata phala kaya ||15||
śāstrera tātparya āra jīva hitāhita |
se adhama nāhi jāne bujhe viparīta ||16||

nāmera phala satya | tāhāte artha vādera prayojana nāi

karma kāṇḍa āche ta kaitava svārtha jñāna |
bhakti tattve nāme tāhā nahe vidyamāna ||17||
karma kāṇḍa phala śruti rocanārtha jāni |
bhakti tattve phala śruti nitya satya māni ||18||
nāma tattve śāṭhya nāhi pāya kabhu sthāna |
nijera nāhika svārtha nāma kari dāna ||19||

karma-phalera artha-vāda aparityājya

nāma dāna śraddāvāne yei jana kare |
kṛṣṇa dāsya kare sei svārtha parihāre ||20||

karma karāile yājakera artha lābha |
ataeva tāhe kaitavera ta prabhāva ||21||
veda smṛti nāma phala ananta bākhāne |
svārtha buddhi śūnya se ye tāhā nāhi māne ||22||
karma saba śubhāśubha jaḍera āśraye |
jaḍa-maya-phala yāce yajamāna caye ||23||
karma phala dūre pheli' yebā kare karma |
hṛdaya viśuddha tāra haya ei marma ||24||
viśuddha hṛdaye ātma rati sunirmala |
udaya ha-iyā haya kramaśaḥ prabala ||25||

nāma cinmaya, tāhāte artha-vāda ha-ite pāre nā

nāma sei ātma-rati nije upasthita |
sādhana kālete sādhya vastura vihita ||26||
karmera carama phala nāma-rasa haya |
sādhu-rūpe anuṣṭhita karmete niścaya ||27||
ataeva caudda loka bhramiyā brāhmaṇa |
yei phala nāhi pāna nāma tāhā hana ||28||
nāma phala sarvopari avaśya ha-ibe |
karmī jñānī hiṁsā kari' nāme ki karibe ||29||

nāmābhāse sarva karma o brahma-jñānera phala ha-iyā thāke

sarva-karma-phala nāmābhāse labdha haya |
sarva-jñāna-phala nāmābhāsete milaya ||30||
ābhāse milila yadi eta ucca phala |
nāma vastu tato'dhika pradāne prabala ||31||
ataeva śāstre yata nāma phala gāya |
śuddha nāmāśrita jana niścaya tā pāya ||32||

nāma phale yāhāra sandeha, tāhāra maṅgala nāi

ihāte sandeha yāra se adhama jana |
nāma aparādhe tāra avaśya patana ||33||
vede rāmāyaṇe āra bhārate purāṇe |
ādi antye madhye harināmere bākhāne ||34||
nāma phala śruti vākya anādi niścala |
tāhe artha vāda kalpanāra kibā phala ||35||

karma-jñānera śakti apekṣā nāme ananta-guṇa śakti āche

nāma nāmī eka nāme diyā sarva śakti |
sarvopari kariyācha tava nāma śakti ||36||
tumi ta svatantra tattva sarva śaktimān |
tomāra icchāya yata vidhira vidhāna ||37||

karmake karecha jaḍa āra brahma jñāne |
diyācha nirvāṇa śakti svatantra vidhāne ||38||
icchāmaya tumi prabhu svīya nāmākṣare |
arpiyācha saba śakti āra ke ki kare ||39||
ataeva tava nāma sarva śaktimān |
nāme artha-vāda nāhi karibe vidvān ||40||

tad-aparādhera pratikāra

nāme artha-vāda aparādha ghaṭe yadi |
dante tṛṇa dhari yāi vaiṣṇava-saṁsadi ||41||
aparādha jānāiyā vaiṣṇava-caraṇe |
kṣamā māgi kākuti kariyā ṛju-mane ||42||
nāmera mahimā jñātā bhāgavata jana |
kṣamā kari kṛpā kari dibe āliṅgana ||43||
nāme artha vāda āra kalpana-manana |
kabhu nāhi habe citte māyā viḍambana ||44||
artha-vāda-kārī saha haile sambhāṣaṇa |
sa-cele jāhnavī-jale kariba majjana ||45||
kṛṣṇa priyā vaṁśī kṛpā bharasā yāhāra |
harināma cintāmaṇi tāra alaṅkāra ||46||

iti śrī- hari-nāma-cintāmaṇau artha-vādāparādha-vicāro
nāma aṣṭamaḥ paricchedaḥ |

(9)

navama pariccheda

nāma-bale pāpa-buddhi

nāmno balād yasya hi pāpa-buddhir
na vidyate tasya yamair hi śuddhiḥ

gaura gadādhara jaya jāhnavā-jīvana |
jaya jaya sītādvaita jaya bhakta-gaṇa ||1||

nāma-grahaṇe samasta anartha dūra haya

haridāsa bale nāma śuddha sattva maya |
bhāgyavān jīva kare nāmera āśraya ||2||
ati śīghra tāhāra anartha dūre yāya |
hṛdaya-daurbalya āra sthāna nāhi pāya ||3||
nāme dṛḍha haile nāhi haya pāpe mati |
pūrva pāpa dagdha haya citta śuddha ati ||4||

pāpa āra pāpa-bīja pāpera vāsanā |
avidyā tāhāra mūla e tina yantranā ||5||
sarva jīve dayā āsi ha-ibe udaya |
jīvera maṅgala ceṣṭā satata karaya ||6||
jīvera santāpa kabhu sahite nā pāre |
yāhe para-tāpa yāya tāra ceṣṭā kare ||7||
viṣaya-pipāsā ati tuccha mane haya |
indriya-lālasā tāra citte nāhi raya ||8||
kanaka-kāminī ceṣṭā prati ghṛṇā kare |
yathā dharma lābhe tuṣṭa thāki prāṇa dhare ||9||
bhakti anukūla saba karaye svīkāra |
bhakti pratikūla nāhi kare aṅgīkāra ||10||
kṛṣṇa rakṣā kartā eka mātra bali jāne |
jīvane pālana-kartā kṛṣṇa ihā māne ||11||
ahaṁ mama buddhy-āsakti nā rākhe hṛdaye |
dīna-bhāve nāma laya sakala samaye ||12||
svabhāvataḥ yāra ei rūpa nāmāśraya |
pāpe mati pāpācāra tāhāra ki haya ||13||

pūrva-pāpa o pāpa-gandha śīghra dūra haya

pūrva dṛṣṭa-bhāva tāra krame haya kṣīṇa |
pavitra svabhāva śīghra ha-ibe pravīṇa ||14||
ei sandhi kāle pūrva pāpera sambandha |
thākite-o pāre kichu dina pāpa gandha ||15||
nāmera saṁsarge yata sumati udaya |
haye sei pāpa gandha śīghra kare kṣaya ||16||
pratijñā karecha nātha arjuna nikaṭe |
mora bhakta kabhu nāhi paḍibe saṅkaṭe ||17||
saṅkaṭa samaye āmi ha-iba sahāya |
ataeva pāpa yāya tomāra kṛpāya ||18||
jñāna mārgī kaṣṭe pāpa kariyā damana |
tavāśraya chāḍi śīghra haya ta patana ||19||
tava padāśraya yāra sei mahājana |
vighna nā pāibe kabhu siddhānta vacana ||20||

pramāde pāpa upasthita ha-ile tāhāra prāyaścittera prayojana nāi

yadi kabhu pramāde ghaṭaya kona pāpa |
bhakta tabu nāhi sahe prāyaścitta tāpa ||21||
se pāpa kṣaṇika nāhi pāya avasthiti |
nāma rase bhese yāya nā deya durgati ||22||

nāma-bale pāpācaraṇa-kārīra pariṇāma

kintu yadi kona jana nāme kari bala |

ācare nūtana pāpa, se jana cañcala ||23||
se kevala kapaṭatā kariyā āśraya |
nāma-aparādha pāya śoka-mṛti-bhaya ||24||

pramāda o vicārita karmera bheda

pramāda ghaṭanā āra vicārita karme |
sampūrṇa prabheda āche bhakti-śāstra marme ||25||

nāmāśrayīra pāpa karā dūre thākuka, pāpe mati ha-ile-i nāmāparādha haya

saṁsārī mānava yebā ācaraye pāpa |
prāyaścitta āche tāra āra anutāpa ||26||
kintu nāma-bale yadi pāpe kare mati |
prāyaścitta nāhi tāra baḍa-i durgati ||27||
bahu yama yātanādi pāile-o tāra |
sei aparādha ha-ite nā haya uddhāra ||28||
pāpa mati-mātre haya e-rūpa yantranā |
pāpācāre yata doṣe tāra ki gaṇanā ||29||

pravañcaka śaṭhera nāma-bharasāya pāpa-kriyā markaṭa-vairāgya mātra

śāstre śuniyāche nāma yata pāpa hare |
koṭi janme mahā pāpī karite nā pāre ||30||
pañca vidha pāpa mahā pātaka avadhi |
nāmābhāse yāya śāstra gāya niravadhi ||31||
sei ta bharasā kari pravañcaka jana |
śaṭhatā kariyā nāma karaye grahaṇa ||32||
kaṣṭera saṁsāra chāḍi vairāgīra veśe |
kanaka kāminī āśe phire deśe deśe ||33||
tumi ta balecha prabhu markaṭa vairāgī |
kāminī sambhāṣi phire dharma gṛha tyāgī ||34||

niṣkapaṭa nāmāśraya nā karile ei aparādha anirvārya

vairāgyera chale keha gṛhe kāṭe kāla |
sambhāṣya nā haya saba viśvera jañjāla ||35||
gṛhe thāku vane yāu tāte nāhi doṣa |
niṣpāpe karuk nāma pāiyā santoṣa ||36||
nāma bale pāpa mati mahā aparādha |
tāhāte majile haya bhakti tattve bādha ||37||

nāmābhāsi-vyakti-gaṇa ei kapaṭa lokera saṅge aparādhī hana

nāmābhāsī janera kusaṅga yadi haya |
tabe ei aparādha ghaṭibe niścaya ||38||
śuddha nāmodaya yāra hṛdaye ha-ibe |
ei nāma aparādha tāra nā ghaṭibe ||39||

śuddha nāmāśrita vyaktira daśa vidha aparādha sparśa kare nā

śuddha-nāmāśrita jane aparādha daśa |
kona rūpe kona kāle nā kare paraśa ||40||
nāmāśrita jane nāma sadā rakṣā kare |
aparādha kabhu tāra nā ha-ite pāre ||41||
yata dina śuddha nāma nā haya udaya |
tata dina aparādha ākramaṇe bhaya ||42||
ataeva nāmābhāsī yadi bhāla cāya |
nāma bale pāpa buddhi ha-ite palāya ||43||

kata dina sāvadhāne aparādha parityāga karā cāi ?

śuddha-nāmāśrita-jana-saṅga-bala dhari' |
aparādha sa-tarkatā sarvadā ācari' ||44||
śuddha-nāma yāra mukhe tāra dṛḍha mana |
kṛṣṇa haite vicalita nahe eka kṣaṇa ||45||
ataeva nāma bala yata dina naya |
tata dina aparādhe karibeka bhaya ||46||
viśeṣa yatane pāpa buddhi dūra kari' |
aharniśi mukhe balibeka hari hari ||47||
śrī-guru-kṛpāya habe susambandha-jñāna |
kṛṣṇa-bhakti kṛṣṇa-nāma tāhāte vidhāna ||48||

ei aparādha ha-ile tāhāra pratikāra

yadyapi pramāde nāma-bale pāpa-buddhi |
śuddha vaiṣṇavera saṅge kari tāra śuddhi ||49||
pāpa-spṛhā bāṭapāḍa pathe āsi' dhare |
viśuddha vaiṣṇava gaṇa patha rakṣā kare ||50||
uccaiḥ-svare ḍāki rakṣakera nāma dhari' |
palāibe bāṭapāḍa āsibe praharī ||51||
ādare balibe bhāi nāhi kara bhaya |
āmi ta rakṣaka tava śuna mahāśaya ||52||
kevala vaiṣṇava-pada-dāsya-vrata yāra |
harināma-cintāmaṇi pāya sei chāra ||53||

iti śrī- hari-nāma-cintāmaṇau nāma-bale pāpa-buddhir
nāma navamaḥ paricchedaḥ |

(10)

daśama pariccheda

aśraddadhāne vimukhe 'py aśṛṇvati
yaś copadeśaḥ śiva-nāmāparādhaḥ

gaura gadādhara jaya jāhnavā-jīvana |
jaya jaya sītādvaita jaya bhakta-gaṇa ||1||
kara yuḍi' haridāsa balena vacana |
āra nāma aparādha karaha śravaṇa ||2||

nāme dṛḍha viśvāsake śraddhā bali, tāhā ha-ile-i nāme adhikāra haya

yāhāra hṛdaye śraddhā nā ha-ila udaya |
nāma nāhi śune bahirmukha durāśaya ||3||
nā janme se janāra nāme adhikāra |
śraddhā mātra adhikāra ei tattva-sāra ||4||
sajjāti, sat-kula, jñāna, bala, vidyā dhana |
nāme adhikāra dite nā haya kāraṇa ||5||
nāmera māhātmya yei sudṛḍha viśvāsa |
śāstra-mate śraddhā sei sarvatra prakāśa ||6||

śraddhā-hīna janake nāma dile nāmāparādhī haya

śraddhā nāhi janme yāra hari nāma tāre |
sādhu jana nāhi dena vaiṣṇava ācāre ||7||
śraddhā hīna jana yadi hari nāma pāya |
avajñā karibe mātra sarva śāstre gāya ||8||
śūkarake dile ratna se cūrṇa karibe |
bānarake dile vastra chiṅḍiyā phelibe ||9||
śraddhā hīna peye nāma aparādha mare |
saṅge saṅge guruke abhakta śīghra kare ||10||

śraddhā hīna vyakti nāma pāite prārthanā karile tāhāra sahita ki rūpe vyavahāra karā ucita

śraddhā virahita jana śaṭhatā kariyā |
hari nāma māge vaiṣṇavera kāche giyā ||11||
tāhāra vañcanā vākya bujhi sādhu jana |
hari nāma nāhi dena tāre kadācana ||12||
sādhu bale ohe bhāi śāṭhya parihara |
pratiṣṭhāśā dūre rākhi nāme śraddhā kara ||13||

nāme śraddhā haile nāma anāyāse pābe |
nāmera prabhāve e saṁsāre tare yābe ||14||
yata dina nāhi tava nāme śraddhā bhāi |
nāma laite tomāra ta adhikāra nāi ||15||
śrī nāma māhātmya sādhu śāstra mukhe śuna |
pratiṣṭhāśā chāḍi dainya karaha grahaṇa ||16||
nāme śraddhā hale tabe guru mahājana |
nāma arpibena bhāi nāma mahā dhana ||17||
śraddhā hīna jane artha lobhe nāma diyā |
narakete yāya nāmāparādha majiyā ||18||

ei aparādhera pratikāra

pramāde yadyapi nāma upadeśa haya |
śraddhā hīne tabe guru pāya mahā bhaya ||19||
vaiṣṇava samāje tāhā kari vijñāpana |
sei duṣṭa śiṣya tyāga kare mahā jana ||20||
tāhā nā karile guru aparādha krame |
bhakti hīna durācāra haya māyā bhrame ||21||
ataeva prabhu yāre ādeśa karile |
nāma pracārite tāre ei ājñā dile ||22||

e viṣaye prabhura ājñā

śraddhāvān jane kara nāma upadeśa |
nāma mahimāya pūrṇa kara sarva-deśa ||23||
ucca saṅkīrtane kara śraddhāra pracāra |
śraddhā labhi jīva kare sad guru vicāra ||24||
sad guru nikaṭe kare śrī nāma grahaṇa |
anāyāse pāya tabe kṛṣṇa prema dhana ||25||
cora veśyā śaṭha ādi pāpāsakta jane |
chāḍāiyā pāpa mati dibe śraddhā dhane ||26||
suśraddha haile dibe nāma upadeśa |
ei rūpe nāma diyā tāra sarva deśa ||27||

ei rūpa aparādhera phala

ihā nā kariyā yini dena nāma dhana |
sei aparādhe tāṅra narake patana ||28||
nāma peye śiṣya kare nāma aparādha |
tāhāte gurura haya bhakti rasa bādha ||29||
ei nāma aparādhe duṅhe śiṣya guru |
narakete yāya ei aparādha uru ||30||

agre śraddhā diyā nāma upadeśa dibe

jagā mādhā prati tumi mahā kṛpā kari |
nāme śraddhā diyā nāma dile gaura hari ||31||
adbhuta caritra tava sarva jana gaṇa |
śraddhāya karuka anukaraṇa caraṇa ||32||
bhakta pāda bhaktite vinoda yāhāra |
hari-nāma-cintāmaṇi alaṅkāra tāra ||33||

(11)

ekādaśa pariccheda

anya śubha-karmera sahita nāmake tulya-jñāna

dharma-vrata-tyāga-hutādi-sarva-
śubha-kriyā-sāmyam api pramādaḥ |

jaya jaya gauracandra nāma avatāra |
jaya jaya harināma sarva-tattva-sāra ||1||

nāmera upāyatva sattveo upeyatva

kṛṣṇa-nāma haya prabhu pūrṇānanda tattva |
upeya vā siddhi bali yāhāra mahattva ||26||
upāya ha-iyā āvirbhūta dharātale |
upeya upāya aikya sarva śāstre bale ||27||
adhikāra-bhede yini upāya svarūpa |
tini-i upeya anye baḍa aparūpa ||28||

śubha-karma gauṇopāya nāma mukhyopāya

ataeva upāya dvividha guṇa dhāma |
gauṇopāya śubha karma mukhyopāya nāma ||29||

nāmera atīndriyatva

ataeva śāstre yata anya śubha karma |
nāma saha nahe ei sarva śāstra marma ||30||
sarala hṛdaye yabe kṛṣṇa-nāma gāya |
atīndriya-sukha āsi cittake nācāya ||31||
sei sukha kṛṣṇa-nāma-svabhāva tatpara |
ātma-rati ātma-krīḍā nāhi yāra para ||32||

sāyujya kaivalya sukha ānanda sukhera chāyā mātra

brahma jñāne yoge ye ānanda vaibhava |
jaḍera viccheda sukha chāyā anubhava ||33||
abhedya kaivalya sukha svalpa bali' jāni |
kṛṣṇa-nāmānanda-sukha bhūmā bali' māni ||34||

anya śubha karma ha-ite nāmera vailakṣaṇya

sādhana-kālete nāma upāya svarūpa |
siddhi-kāle upeya se ei aparūpa ||35||
upāya svarūpa nāme upeyatva siddha |
anya śubha karme aiche nahe ta prasiddha ||36||
anya śubha karma yata saba jaḍāśrita |
nāma ta cinmaya sadā svataḥ siddhodita ||37||
sādhana kāleo nāma śuddha sunirmala |
sādhakera anarthete dekhāya sa-mala ||38||
sādhu-saṅge nāma laite jaḍa-buddhi yāya |
anartha niḥśeṣa haile śuddha nāma bhāya ||39||
anya śubha karmī kare tyajiyā upāya |
upeya parama bhāva carame āśraya ||40||
kintu nāmāśrayī jana nāma nāhi tyaje |
nāmera śuddhatā mātra siddhi-kāle bhaje ||41||
anya śubha karma haite ati vilakṣaṇa |
nāmera svarūpa haya apūrva lakṣaṇa ||42||
sādhana daśāya ei vilakṣaṇa jñāna |
guru kṛpā haite haya vedera pramāṇa ||43||
sādhana daśāya yini ei jñāna hīna |
nāma aparādhī tiṁha ati arvācīna ||44||
nāma sarvopari nāma-tulya kichu naya |
e dṛḍha viśvāsa kari yei nāma laya ||45||
acire tāṅhāte haya śuddha-nāmodaya |
pūrṇānanda nāma-rasa karena āśraya ||46||

ei aparādhera pratikāra

kāhāro yadyapi anya śubha karma sane |
nāme sama buddhi haya duṣkṛti bandhane ||47||
se duṣkṛti kṣaya lāgi karibe yatana |
nāme śuddha buddhi pābe prema dhana ||48||
antyaja gṛhastha śuddha nāma parāyaṇa |
tāṅra pada dhūli dehe karibe mṛkṣaṇa ||49||
khāibe adharāmṛta pibe pada-jala |
tabe śuddha nāme mati ha-ibe nirmala ||50||
kāli dāse ei rūpe duṣkṛti khaṇḍana |
punaḥ tava kṛpā-prāpti gāya jagaj-jana ||51||

āmi jaḍa buddhi nātha eka mātra gāi |
nāma-cintāmaṇi-tattva kabhu nāhi pāi ||52||

haridāsa ṭhākurera nāma-viṣaye niṣṭhā

kṛpā kari' nāma-rūpe āmāra jihvāya |
nirantara nāca prabhu dhari tava pāya ||53||
rākha iṅhā lao tāṅhā tava icchā mata |
yāṅhā rākha deha more kṛṣṇa-nāmāmṛta ||54||
jagajjane nāma dite tava avatāra |
jagajjana-mājhe more kara aṅgīkāra ||55||
āmi ta adhama tumi adhama tāraṇa |
ubhaye sambandha ei patita pāvana ||56||
acchedya sambandha ei tomāya āmāya |
yāra bale nāmāmṛta e adhama cāya ||57||

kali-yuge nāme kena yuga-dharma ha-ilena

kali-yuge suduḥsādhya anya śubha karma |
ataeva nāma āsi' ha-ila yuga dharma ||58||
haridāsa-dāsa bhaktivinoda se jana |
hari-nāma-cintāmaṇi gāya akiñcana ||59||

(12)
dvādaśa pariccheda

nāmāparādha pramāda

pramādaḥ

jaya jaya mahāprabhu jaya bhakta-gaṇa |
jāṅdera prasāde kari nāma-saṅkīrtana ||1||

pramāda-nāmaka aparādha

haridāsa bale prabhu hethā sanātane |
āra ta gopāla bhaṭṭa dakṣiṇa bhramaṇe ||2||
śikhāile apramāde śrī-kṛṣṇa-bhajane |
pramādake aparādhe karile gaṇana ||3||
anya aparādha tjyaji sadā nāma laya |
tabu nāme prema nāhi haya ta udaya ||4||
tabe jāni pramāda nāmete aparādha |
prema bhakti sādhanete kariteche bādha ||5||

anavadhānakei pramāda bale

pramāda anavadhāna ei mūla artha |
ihā haite ghaṭe prabhu sakala anartha ||6||

tina prakāra anavadhāna

audāsīnya jāḍya āra vikṣepa e tina |
prakāra anavadhāna bujhibe pravīṇa ||7||

anurāga nā haoā paryanta nāma grahaṇe yatnera āvaśyaka

kona bhāgye kona jīvera śraddhā yadi haya |
tabe tiṅha harināma grahaṇa karaya ||8||
yatna kari smare nāma saṅkhyāra sahita |
tabe nāme anurāga haya ta udita ||9||
ye paryanta anurāga nā haya udaya |
se paryanta yatna kari nāma sadā laya ||10||

yatnābhāve sādhakera citta sthira haya nā

nisargataḥ loka saba viṣaye āsakta |
smṛti-kāle viṣaya antare anurakta ||11||
ruci yāya anya sthāne nāme udāsīna |
nāme citta magna nahe jape pratidina ||12||
citta eka dike āra anya dike nāma |
tāhāra maṅgala kise haya guṇa dhāma ||13||
lakṣa nāma haile pūrṇa saṅkhyā mālā gaṇi |
hṛdaye nahila rasa bindu guṇa maṇi ||14||
ei ta anavadhāna doṣera prakāra |
viṣayī hṛdaye prabhu baḍa durnivāra ||15||

yatna karibāra vidhi

sādhu saṅge svalpa kāla chāḍiyā viṣaya |
nirjane la-ile nāma ei doṣa kṣaya ||16||
krame krame kṛṣṇa nāme citta haya sthira |
nirantara nāma rase haya ta adhīra ||17||
tulasīra sannikaṭe kṛṣṇa līlā sthāne |
sādhu sannidhāne basi’ sātvata-vidhāne ||18||
krame kāla vṛddhi kari sei nāma smare |
ati śīghra viṣayera chanda ha-ite tare ||19||

anya prakriyā | ei rūpa karile audāsīnya rūpa anavadhāna haya nā

athavā nirjane basi’ smari| sādhu-rīti |
indriya pidhāna kari’ nāme kare mati ||20||
satvare nāmete niṣṭhā ruci krame haya |

audāsīnya doṣe tāra krame haya kṣaya ||21||

jāḍya-janita anavadhāna lakṣaṇa

jāḍye ye anavadhānaa alasera mane |
tāhe ruci nāhi haya śrī-nāma-grahaṇe ||22||
smṛti-kāle punaḥ śīghra virāme prayāsa |
ei doṣe nāma-rasa nā haya prakāśa ||23||
anya kārye vṛthā kāla nā haya yāpana |
sādhu gaṇa ihā cinti' smare anukṣaṇa ||24||
nāma smare rase maje anya nāhi cāya |
sei rūpa sādhu saṅge ei dosa yāya ||25||
anveṣiyā sei rūpa sādhu-saṅga kare |
tad-anukaraṇe citta jāḍya parihare ||26||
avyartha kālatva dharma sādhura carita |
dekhile tāhāte ruci ha-ibe niścita ||27||
mane habe āhā kabe ihāra samāna |
smariba gāiba nāma haye bhāgyavān ||28||
sei ta utsāha āsi alasera mane |
jāḍya dūra kare kṛṣṇa-nāmera smaraṇe ||29||
mane habe āja lakṣa nāma ye kariba |
krame krame tina lakṣa nāma ye smariba ||30||
mahāgraha habe citte nāmera saṅkhyāya |
acire yāibe jāḍya sādhura kṛpāya ||31||

vikṣepa janita anavadhāna lakṣaṇa

vikṣepa ha-ite yei pramāda udaya |
bahu yatne sei aparādha haya kṣaya ||32||
kanaka kāminī āra jaya parājaya |
pratiṣṭhāśā śāṭhya-vṛtti tāhāra nilaya ||33||
e saba ākṛṣṭi hṛde ha-ile udaya |
nāmete anavadhāna svabhāvataḥ haya ||34||

vikṣepa-tyāgera upāya

krame krame sei saba cintā parihāre |
yatibe saubhāgyavān vaiṣṇava ācāre ||35||
prathamete hari-dine bhoga-cintā tyaji' |
sādhu saṅge rātra-dina harināma bhaji ||36||
hari-kṣetre hari dāsa hari śāstre laye |
utsave majibe sukhe parama nirbhaye ||37||
krame bhakti-kāla mana karibe vardhana |
hari-kathā mahotsave majāiyā mana ||38||
śreṣṭha rasa krame citte ha-ibe udaya |
jaḍera nikṛṣṭa rasa chāḍibe niścaya ||39||

mahājana mukhe hari-saṅgīta śravaṇe |
mugdha habe manaḥ karṇa rasa āsvādane ||40||
nikṛṣṭa viṣaya-spṛhā ha-ibe vigata |
nāma gāne citta sthira habe avirata ||41||
ataeva bahu yatne e pramāda tyaje |
sthira citte nāma rase cira dina maje ||42||

āgraha

saṅkalpita nāma saṅkhyā pūrṇa karibāre |
nā haya ayatna nāme dekhi bāre bāre ||43||
satarka ha-iyā kari nāma saṅkīrtana |
pramāda chāḍiyā kari nāmera bhajana ||44||
saṅkhyādhika spṛhā ekāgra-mānase |
nirantara kari' nāma tava kṛpā-bale ||45||
ei kṛpā kara prabhu nāmete pramāda |
nā bādhe āmāra citte nāma rasāsvāda ||46||

prakriyā

ekāgra mānase nirjanete svalpa kṣaṇa |
nāma smṛti abhyāsa karibe bhakta jana ||47||
ataeva spaṣṭa nāma bhāva lagna mane |
sadā haya e prārthanā tomāra caraṇe ||48||
āpana yatnete keha nāhi pāre |
tomāra prasāda vinā e bhava-saṁsāre ||49||

yatnāgrahera āvaśyakatā |

niṣkapaṭa nāma grahaṇe tāhā avaśya thāke, natuvā aparādha

yatna kari kṛpā māgi vyākula antare |
tumi kṛpāmaya kṛpā kara ataḥpare ||50||
tava kṛpā lābhe yadi nā kari yatana |
tabe āmi bhāgya hīna he śacīnandana ||51||
hari-nāma-cintāmaṇi alaṅkāra yāra |
hari-dāsa-pada-yuga bharasā tāhāra ||52||

(13)

trayodaśa pariccheda

śrute'pi nāma-māhātmye
yaḥ prīti-rahito naraḥ |
ahaṁ-mamādi-paramo
nāmni so'py aparādha-kṛt ||

gadāi gaurāṅga jaya jāhnavā jīvana |
sītādvaita jaya jaya gaura-bhakta-jana ||1||
preme gada gada haridāsa mahāśaya |
śeṣa nāma aparādha prabhu pade kaya ||2||
śuna prabhu ei aparādha sarvādhama |
ei doṣe nāma prema nā haya udgama ||3||

nāme śaraṇāpattira prayojanīyatā

anya naya aparādha kariyā varjjana |
nāmete śaraṇāpanna ha-ibe sajjana ||4||
ṣaḍ-vidha śaraṇāgati sarva śāstre kaya |
vistārita balite āmāra sādhya naya ||5||

śaraṇāpattira prakāra

saṁkṣepe caraṇe tava kari nivedana |
ānukūlye saṅkalpa prātikūlya visarjana ||6||
kṛṣṇe rakṣā-kārī buddhi pālaka bhāvana |
nije dīna buddhi āra ātma-nivedana ||7||
e jīvana nā rahile nā haya bhajana |
jīvana rakṣāya mātra viṣaya grahaṇa ||8||
bhakti anukūla ye viṣaya anukṣaṇa |
tāhe rocamāna vṛttye jīvana yāpana ||9||
bhakti pratikūla ye viṣaye yabe haya |
tāhāte aruci tāhā varjibe niścaya ||10||
kṛṣṇa vinā rakṣā-kartā nāhi keha āra |
kṛṣṇa se pālaka mātra jānibe āmāra ||11||
āmi dīna akiñcana sakalera chāra |
adhama durgata kichu nāhika āmāra ||12||
kṛṣṇera saṁsāre āmi āchi cira dāsa |
kṛṣṇa icchā mata kriyā āmāra prayāsa ||13||
āmi kartā āmi dātā āmi pālayitā |
āmāra e deha geha santāna vanitā ||14||
āmi vipra āmi śūdra āmi pitā pati |
āmi rājā āmi prajā santānera gati ||15||
ei saba buddhi chāḍi kṛṣṇe kari mati |
kṛṣṇa kartā kṛṣṇa icchā mātra balavatī ||16||
kṛṣṇera ye haya icchā tāhāi kariba |
nija icchā anusāre kichu nā cintiba ||17||
kṛṣṇa icchā mate haya āmāra saṁsāra |
kṛṣṇa icchā mate āmi ha-i bhava-pāra ||18||
duḥkhe thāki sukhe thāki āmi kṛṣṇa dāsa |
kṛṣṇecchāya sarva jīve dayāra prakāśa ||19||
mama bhoga karma-bhoga kṛṣṇa icchā mata |

āmāra vairāgya kṛṣṇa icchā anugata ||20||

śaraṇāpatti ha-ile ātma-nivedana haya

sarala bhāvete yabe ei bhāva haya |
ātma nivedana tāre bali mahāśaya ||21||

śaraṇāpatti vyatīta nāmāśraye yāhā haya

ṣaḍ-vidha śaraṇāgati nāhika yāhāra |
se adhama ahaṁ mama buddhi doṣe chāra ||22||
se bale āmi ta kartā saṁsāra āmāra |
nija karma phala bhoga sukha duḥkha āra ||23||
āmāra rakṣaka āmi, āmi ta pālaka |
āmāra vanitā bhrātā bālikā bālaka ||24||
āmi ta arjana kari āmāra ceṣṭāya |
sarva kāryya siddha haya sarva śobhā pāya ||25||
ahaṁ mama buddhi krame bahirmukha jana |
nija jñāna bale bahu karaye mānana ||26||
sei jñāna bale śilpa vijñāna vistāre |
īśvarera īśitā nā māne duṣṭācāre ||27||
śrī-nāma-māhātmya śuni viśvāsa nā kare |
loka vyavahāre kabhu kṛṣṇa-nāmoccāre ||28||
kṛṣṇa nāma kare tabu nāhi pāya prīti |
dharma dhvajī śaṭha jana jīvane e rīti ||29||
helāya uccāre nāma kichu puṇya haya |
prīti phala nāhi phale sarva śāstre kaya ||30||

ihāra mūla ki ?

māyā baddha haite ei aparādha haya |
ihāte niṣkṛti lābha kaṭhina niścaya ||31||
śuddha bhakti phale yāṅra virakti ha-ila |
saṁsāra chāḍiyā sei nāmāśraya nila ||32||

ei doṣa tyāgera upāya

niṣkiñcana bhāve bhaje śrī kṛṣṇa caraṇa |
viṣaya chāḍiyā kare nāma saṅkīrtana ||33||
sei sādhu jane anveṣiyā tāṅra saṅga |
karibe sevibe chāḍi viṣaya taraṅga ||34||
krame krame nāme mati ha-ibe sañcāra |
ahaṁtā mamatā yābe māyā habe pāra ||35||
nāmera māhātmya śuni ahaṁ mama bhāva |
chāḍiyā śaraṇātai bhaktera svabhāva ||36||
nāmera śaraṇāgata yei mahājana |

kṛṣṇa nāma kare pāya prema mahā dhana ||37||

daśāparādha śūnya vyaktira lakṣaṇa

ataeva sādhu nindā yatane chāḍiyā |
para tattva viṣṇu śuddha manete jāniyā ||38||
nāma guru nāma śāstra sarvottama jāni |
viśuddha cinmaya nāma hṛdayete māni ||39||
pāpa spṛhā pāpa bīja tyajiyā yatane |
pracāriyā śuddha nāma śraddhānvita jane ||40||
anya śubha karma haite la-iyā virāma |
smare ye śaraṇāgata apramāde nāma ||41||

niraparādhe nāme la-ile alpa dine bhāvodaya haya

sei dhanya tri-jagate sei bhāgyavān |
kṛṣṇa kṛpā yogya sei guṇera nidāna ||42||
ati alpa dine tāṅra śrī-nāma-granaṇe |
bhāvodaya haya āra pāya prema dhane ||43||

unnati krama

evambhūta janera sādhana daśā prāya |
ati svalpa dine yāya kṛṣṇera icchāya ||44||
bhāva daśā haite haite prema daśā haya |
prema daśā sarva siddhi sarva śāstra kaya ||45||
tumi baliyācha nāma yei mahājana |
la-ibe niraparādhe pābe prema dhana ||46||

vyatireka bhāve ihāra cintā

aparādha nāhi chāḍi' nāma yadi laya |
sahasra sādhane tāra bhakti nāhi haya ||47||
jñāne mukti karme bhukti jñānī karmī jane |
sudurlabhā kṛṣṇa bhakti nirmala sādhane ||48||
bhukti mukti bhakti sama bhakti muktā phala |
jīvera mahimā bhaki prāpti sunirmala ||49||
sādhane naipuṇya yoge atyalpa sādhane |
bhakti latā prema phala dena bhakta jane ||50||

bhajana naipuṇya

daśa aparādha chāḍi nāmera grahaṇa |
ihāi naipuṇya haya sādhana bhajana ||51||

nāmāparādhera gurutā

ataeva bhakti lābhe yadi lobha haya |
daśa aparādha chāḍi kari nāmāśraya ||52||
eka eka aparādha satarka ha-iyā |
yatanete chāḍi citte vilāpa kariyā ||53||
nāmera caraṇe kari dṛḍha nivedana |
nāma kṛpā hale aparādha vidhvaṁsana ||54||
anya śubha karme nāma aparādha kṣaya |
kona prāyaścitta yogekabhu nāhi haya ||55||

nāmāparādha parityāgera upāya

aviśrānta nāme nāma aparādha yāya |
tāhe aparādha kabhu sthāna nāhi pāya ||56||
divārātra nāma laya anutāpa kare |
tabe aparādha yāya nāma phala dhare ||57||
aparādha gate śuddha nāmera udaya |
śuddha nāma bhāvamaya āra prema maya ||58||
daśa aparādha yena hṛdaye nā paśe |
kṛpā kara mahāprabhu maji nāma rase ||59||
e bhaktivinoda haridāsa kṛpā bale |
hari-nāma-cintāmaṇi gāya kutūhale ||60||

(14)

caturdaśa pariccheda

sevāparādha

jaya gaura-gadādhara jāhnavā jīvana |
jaya sītāpati śrīvāsādi-bhakta-jana ||1||

nāma-tattve śrī-haridāsa ṭhākurake ācārya baliyā ukti kariyāchen

mahāprabhu bale śuna bhakta haridāsa |
nāma aparādha tattva karile prakāśa ||2||
ihāte kalira jīva labhibe maṅgala |
nāma-tattve tumi hao ācārya prabala ||3||
tava mukhe nāma-tattva karite śravaṇa |
āmāra ullāsa baḍa śuna mahājana ||4||
ācāre ācārya tumi pracāre paṇḍita |
tomāra carita nāma-ratne vibhūṣita ||5||
rāmānanda śikhāila more rasa-tattva |
tumi śikhāile more nāmera mahattva ||6||
ebe bala sevā aparādha ki prakāra |

śuniyā ghucibe jīvera citta andhakāra ||7||
haridāsa bale se sevaka jana jāne |
āmi nāmāśraye thāki jāniba kemane ||8||
tabu tava ājñā āmi laṅghibāre nāri |
yāhā balāibe tāhā baliba vistāri ||9||

sevāparādha saṅkhyā

sevā aparādha haya ananta prakāra |
śrī-mūrti sambandhe saba śāstrera vicāra ||10||
kona śāstre dvātriṁśat aparādha gaṇi |
kona śāstre pañcāśat gañe guṇa-maṇi ||11||

caturvidha

sei aparādha caturvidhādi prakāre |
vibhāga karena budha gaṇa śāstre dvāre ||12||
śrī-mūrti-sevaka niṣṭha kataguli tāra |
śrī mūrti sthāpaka niṣṭha aparādha āra ||13||
śrī-mūrti darśaka niṣṭha āra katipaya |
sarva niṣṭha aparādha katividha haya ||14||

sevāparādha dvātriṁśa prakāra

pādukā sahita yāya īśvara mandire |
yāne caḍi' yāya tathā svacchanda śarīre ||15||
utsave nā seve āra pragati nā kare |
ucchiṣṭha aśauca dehe vandana ācare ||16||
eka haste praṇāma sammukhe pradakṣiṇa |
devāgre prasāre pada haya vīrāsīna ||17||
devāgre śayana āra bhakṣaṇa karaya |
mithyā kathā ucca bhāṣā jalpanā nicaya ||18||
nigrahānugraha yuddha abhakti rodana |
krūra bhāṣā para nindā kambalāvaraṇa ||19||
para stuti, aślīlatā, vāyu-vimokṣaṇa |
śakti sattve gauṇa upacārera yojana ||20||
devānivedita dravya bhakṣaṇe svīkāra |
kālodita phalādira anarpaṇa āra ||21||
anya bhukta avaśiṣṭa khādya nivedana |
deva prati pṛṣṭha kari sammukhe āsana ||22||
devāgre anyera abhivādana pūjana |
guru prati mauna nija stotra ālocana ||23||
devatā nindana ei dvātriṁśa prakāra |
sevā aparādha mahā purāṇe pracāra ||24||

anya śāstra mate prakāra varṇana

anyatra āchaye aparādha anyatama |
saṁkṣepe baliba prabhu tava icchā mata ||25||
rājānna bhojana āra andhakāra ghare |
praveśiyā deva mūrti saṁsparśana kare ||26||
avidhi pūrvaka hari mṛtyu samarpaṇa |
vinā vādye mandirera dvāra udghāṭana ||27||
sārameya dṛṣṭa khādya deve samarpaṇa |
arcana samaye mauna bhaṅga akāraṇe ||28||
bahirdeśe gamanādi pūjāra samaye |
gandha mālya nāhi diyā dhūpana karaye ||29||
anarha-puṣpete kṛṣṇa pūjādi karaṇa |
adhauta vadane kṛṣṇa pūjā ārambhana ||30||
strī saṅga kariyā kimbā rajaḥsvalā nārī |
dīpa, śaba sparśiyā, ayogya vastra pari' ||31||
śaba heri', adhovāyu kariyā mokṣaṇa |
krodha kari' śmaśānete kariyā gamana ||32||
ajīrṇa udare āra kusumbha paināka |
sevana kariyā āra tāmbula guvāka ||33||
taila mākhi kari hari-śrī-mūrti-sparśana |
eraṇḍa-patrastha puṣpe karaya arcana ||34||
āsurika kāle pūje pīṭhe bhūme basi |
snapana samaye mūrti vāma haste sparśi' ||35||
vāsi vā yācita phule devatā arcana |
pūjā kāle garva ukti ayathā ṣṭhīvana ||36||
tiryak puṇḍra dhare āra adhauta caraṇe |
mandire praveśa kare pūjāra kāraṇe ||37||
avaiṣṇava pakva kare deve nivedana |
avaiṣṇave dekhāiyā karaye pūjana ||38||
viśvaksene nā pūjiyā kāpāli dekhiyā |
hari pūje nakha jale śrī mūrti smariyā ||39||
gharmāmbu-saṁspṛṣṭa jale karaye arcana |
kṛṣṇera śapatha kare nirmālya laṅghana ||40||
ei saba kāryye haya sevā aparādha |
sevākārī janera yāhāte bhakti bādha ||41||

sevāparādha yāhāra pakṣe yāhā, tāhā tini varjjana karibena

śrī-mūrti sambandhe yāra bhajana pūjana |
sevā aparādha teṅha karun varjjana ||42||
vaiṣṇava sarvadā nāma sevā aparādha |
varjiyā śrī-kṛṣṇa-sevā karuna āsvāda ||43||
ei saba aparādha madhye yāṅra yāhā |
sambandhe paḍibe tāṅra varjjanīya tāhā ||44||

nāmāparādha sakala vaiṣṇava-mātrera-i varjjanīya

kintu nāma aparādha sakala vaiṣṇava |
sarva kāla tyaji' labhe bhaktira vaibhava ||45||

bhāva-sevāya sevāparādha vicāra svalpa

śrī-mūrti virahe yini nirjjanete basi' |
bhajana-kāraṇe bhāva mārge aharniśi ||46||
nāma aparādha sadā varjjanīya tāṅra |
nāma aparādha daśa sarva kleśādhāra ||47||
nāma aparādha gate bhāva sevā haya |
ataeva aparādha tāhe nāhi raya ||48||

nāma smaraṇa kārīdera bhāva-sevāi kartavya

śrī nāma smaraṇe bhāva sevāra udaya |
tomāra kṛpāya prabhu jīve bhāgyodaya ||49||
bhaktira sādhana yata āchaya prakāra |
se saba carame deya nāme prema sāra ||50||
ataeva nāma laya nāma rase maje |
anya ye prakāra saba tāhā nāhi bhaje ||51||
haridāsa ājñā bale akiñcana jana |
hari-nāma-cintāmaṇi karilā kīrtana ||52||

(15)

pañcadaśa pariccheda

bhajana-praṇālī

gadāi gaurāṅga jaya jaya nityānanda |
jaya sītānātha jaya gaura-bhakta-vṛnda ||1||
saba chāḍi hari-nāma je kare bhajana |
jaya jaya bhāgyavān sei mahājana ||2||
prabhu bale hari-dāsa tumi bhakti-bale |
peyecha sakala jñāna e jagatī-tale ||3||
sarva-veda nāce dekhi tomāra jihvāya |
sakala siddhānta dekhi tomāra kathāya ||4||

nāma-rasa-jijñāsā

ebe spaṣṭa bala nāma-rasa ki prakāra |
ki rūpe labhibe jīva tāhe adhikāra ||5||
haridāsa mahā-preme kare nivedana |

tomāra preraṇā-bale kariba varṇana ||6||

rasa-tattva

śuddha-tattva para-tattva yei vastu siddha |
rasa nāme sarva-vede tāhāi prasiddha ||7||
sei se akhaṇḍa rasa para-brahma tattva |
ananta ānanda-dhāma carama mahattva ||8||
śakti śaktimān rūpe viśeṣa tāhāya |
bheda nāi bheda sama darśanete bhāya ||9||
śaktimān sudurlakṣya śakti prakāśinī |
trividha śaktira kriyā viśva-vikāśinī ||10||

cic-chakti-dvārā vastu-prakāśa

cic-chakti-svarūpe prakāśaye vastu rūpa |
vastu nāma vastu dhāma tat-kriyā svarūpa ||11||
kṛṣṇa se parama vastu śyāma tāra rūpa |
kṛṣṇa-dhāma golokādi līlāra svarūpa ||12||
nāma dhāma rūpa guṇa līlā ādi yata |
sakala-i akhaṇḍādvaya jñāna antargata ||13||
vicitratā yata saba parā śakti karma |
kṛṣṇa dharmī parā śakti kṛṣṇa nitya karma ||14||
dharma-dharmī bheda nāi akhaṇḍa advaye |
vicitra viśeṣa mātra sac-cin-nilaye ||15||

māyā-śaktira svarūpa

sei śakti-chāyā eka māyā saṁjñā pāya |
bahiraṅga viśva sṛje kṛṣṇera icchāya ||16||

jīva-śakti

bhedābheda-mayī jīva-śakti jīva-gaṇe |
tāṭasthye prakāśe kṛṣṇa sevāra kāraṇe ||17||

dui prakāra daśā viśiṣṭa jīva

nitya-baddha nitya-mukta jīva dvi-prakāra |
nitya mukte nitya kṛṣṇa sevā adhikāra ||18||
nitya baddha māyā guṇe karaye saṁsāra |
bahirmukha antarmukha bhede dvi-prakāra ||19||
antarmukha sādhu-saṅge kṛṣṇa-nāma pāya |
kṛṣṇa-nāma-prabhāvete kṛṣṇa-dhāme yāya ||20||

rasa nāma-svarūpa

nāma ta akhaṇḍa rasa kalikā tāhāra |
kṛṣṇa ādi saṁjñā-rūpe viśvete pracāra ||21||

rasa rūpa-svarūpa

svalpa sphuṭa kalikā se rūpa manohara |
śrī-goloke vṛndāvane śrī-śyāmasundara ||22||

rasa guṇa-svarūpa

saurabhita kalikā se catuḥ-ṣaṣṭhi-guṇa |
prakāśe nāmera tattva jānena nipuṇa ||23||

rasa līlā-svarūpa

pūrṇa prasphuṭita nāma kusuma sundara |
aṣṭa-kāla nitya-līlā prakṛtira para ||24||

bhakti-svarūpa

jīve nāma kṛpodaye svarūpa hlādinī |
saṁvitera sāra-yutā bhakti-svarūpiṇī ||25||

bhakti-kriyā

āvirbhūta haye nāme prasphuṭita kari |
rasera sāmagrī prakāśaye sarveśvarī ||26||
viśuddha cinmaya jīva labhiyā svarūpa |
sei rase praveśe ei aparūpa ||27||

rasera vibhāva ālambana

rasera vibhāva sei tattva ālambana |
tad-āśraya bhakta, tad-viṣaya kṛṣṇa-dhana ||28||
nāma kare avirata bhakta mahāśaya |
kṛpā kari rūpa-guṇa-līlāra udaya ||29||

rasera vibhāva uddīpana

uddīpana kṛṣṇa-rūpa guṇādika yata |
ālambana uddīpana vibhāve saṁyuta ||30||

vibhāva haite anubhāva

vibhāva sampūrṇa haile anubhāva haya |

premera vikāra saba śuddha prema-maya ||31||

sañcāri-bhāva o sāttvika-miśre vibhāva kriyā kare, sthāyī-bhāva-i rasa haya

sañcārī sāttvika krame udita ha-ile |
sthāyībhāva rasa haya sarva-śāstra bale ||32||

tāhā pāibāra krama

sei rasa sarva-sāra siddhi-sāra jāni |
parama puruṣa artha sarva-śāstre māni ||33||
bhakty-unmukha jīva śuddha-gurura kṛpāya |
śrī-yugala brahma-nāma saubhāgyete pāya ||34||
tulasī-mālāya nāma saṅkhyā kari smare |
athavā kīrtana kare parama ādare ||35||
eka grantha saṅkhyā kari ārambhibe nāma |
krame tina lakṣa smari pūre manaskāma ||36||
saṅkhyā madhye kichu nāma karibe kīrtana |
tāte sarvendriya sphūrti ānanda-nartana ||37||
nāma nava-vidha aṅga karaya āśraya |
tathāpi kīrtana smṛti sarva-śreṣṭha haya ||38||

arcana-mārga o śravaṇa-kīrtanera adhikāra-bhede kriyā-bheda

arcana-mārgete gāḍhatara ruci yāṅra |
śravaṇa-kīrtana-siddhi tāhāte tāṅhāra ||39||
nāme aikāntikī rati ha-ibe yāṅhāra |
śravaṇa-kīrtana-smṛti kevala tāṅhāra ||40||

nāma śravaṇa-kīrtana-smaraṇe ye krama

sevā nati dāsya sakhya ātma-nivedana |
sahaje nāmera saṅge haya pravartana ||41||
nāma-nāmī eka tattva viśvāsa kariyā |
daśa aparādha chāḍi nirjane basiyā ||42||
ati svalpa dine nāma ha-iyā sadaya |
śrī-śyāmasundara-rūpe hayena udaya ||43||
yabe nāma-rūpe aikya hayata sādhane |
nāma laite rūpa āise citte sarva-kṣaṇe ||44||
tāra kichu dine rūpe guṇa kari yoga |
śrī-nāma smaraṇe guṇa karaya sambhoga ||45||

nāma-rūpa-guṇera ekatā

svalpa-dine nāma rūpa guṇa eka haya |

nāma laite sarva-kṣaṇe tinera udaya ||46||

upāsanā mantra dhyāna mayī

mantra dhyāna mayī ei nāma upāsanā |
prāthamika dhārā jāni kare vibhāvanā ||47||
smṛti kāle yoga pīṭhe kalpa-druma-tale |
gopa-gopī-vṛte kṛṣṇe dekhe kutūhale ||48||
sāttvika-vikāra saba haya prasphuṭita |
bhajana ānande bhakta haya pulakita ||49||
krame yabe nāma sva-saurabhe praphullita |
aṣṭa-kāla kṛṣṇa-līlā ha-ibe udita ||50||

svārasikī upāsanā

svārasikī upāsanā ha-ibe udaya |
līlocita pīṭhe kṛṣṇe darśana karaya ||51||
saṅge saṅge guru-kṛpā siddha-svarūpete |
līlāya praveśe bhakta sakhīra saṅgete ||52||
mahābhāva svarūpiṇī vṛṣabhānu-sutā |
tāṅra anugata bhakti sadā prema-yutā ||53||
sakhī ājñā mate kare yugala-sevana |
mahā-preme magna haya se rasika jana ||54||

liṅga-bhaṅge vastu-siddhi

sādhana-bhajana-siddhi lāgālāgi tāya |
liṅga-bhaṅge vastu-siddhi tomāra kṛpāya ||55||

tad-uttarāvasthā varṇana haya nā, kevala anubhūta haya

ihāra adhika āra vākya nāhi cale |
tad uttara anubhava labhi kṛpā-bale ||56||
ei ta ujjvala rasa parama sādhana |
ihāte niścaya mile kṛṣṇa prema dhana ||57||

sādhane ekādaśa bhāva

sādhite ujjvala-rasa   āche bhāva ekādaśa
sambandha vayasa nāma rūpa |
yūtha veśa ājñā-vāsa   sevā parākāṣṭhāśvāsa
pālya-dāsī ei aparūpa ||58||

bhāva sādhane pañca-daśā

ei ekādaśa bhāva sampūrṇa sādhane |

pañca daśā lakṣya haya sādhaka jīvane ||59||
śravaṇa varaṇa āra smaraṇa āpana |
sampatti e pañca-vidha daśāya gaṇana ||60||

prathama śravaṇa daśā

nijāpekṣā śreṣṭha śuddha-bhāvuka ye jana |
bhāva-mārge gurudeva sei mahājana ||61||
tāṅhāra śrīmukhe bhāva-tattvera śravaṇa |
ha-ile śravaṇa-daśā haya prakaṭana ||62||

bhāva-tattva

bhāva-tattva dvi-prakāra karaha vicāra |
nija ekādaśa bhāva kṛṣṇa-līlā āra ||63||

krame varaṇa daśā prāpti

rādhā-kṛṣṇa aṣṭa-kāla yei līlā kare |
tāhāra śravaṇe lobha haya ataḥpare ||64||
lobha ha-ile guru-pade jijñāsā udaya |
kemane pāiba līlā kaha mahāśaya ||65||
gurudeva kṛpā kari karibe varṇana |
līlā-tattve ekādaśa bhāva-saṅghaṭana ||66||
prasanna ha-iyā prabhu karibe ādeśa |
ei bhāve līlā-madhye karaha praveśa ||67||
śuddha rūpe siddha bhāva kariyā śravaṇa |
sei bhāva svīya citte karibe varaṇa ||68||

nija-ruci śrī-guru-devake balibe

varaṇa kālete nija ruci vicāriyā |
guru-pade jānāibe sarala ha-iyā ||69||
prabhu tumi kṛpā kari yei paricaya |
dile more tāhe mora pūrṇa prīti haya ||70||
svabhāvataḥ mora ei bhāve āche ruci |
ataeva ājñā śire dhari hye śuci ||71||

anya-ruci ha-ile gurudeva anya-bhāva dibena

ruci yadi nahe tabe akapaṭa mane |
nivedibe nija-ruci śrī-guru-caraṇe ||72||
vicāriyā gurudeva dibe anya-bhāva |
tāhe ruci ha-ile prakāśibe nija-bhāva ||73||

nija-siddha-bhāva guru-devake jānāibe

ei rūpe guru śiṣya saṁvāde ghaṭane |
nija-siddha-bhāva sthira ha-ibe ye kṣaṇe ||74||
śiṣya guru-pade paḍi karibe minati |
māgibe bhāvera siddhi kariyā kākuti ||75||
kṛpā kari gurudeva karibe ādeśa |
śiṣya sei bhāve tabe karibe praveśa ||76||

dṛḍha varaṇa

śrī-guru-caraṇe paḍi balibe takhana |
tavādiṣṭa bhāva āmi karimu varaṇa ||77||
e bhāva kakhana āmi nā chāḍiba āra |
jīvane maraṇe ei saṅgī ye āmāra ||78||

bhajane pratibandhaka vicāra

nija siddha ekādaśa bhāve vratī haye |
smaribe sudṛḍha-citte nija-bhāva-caye ||79||
smaraṇe vicāra eka āche ta sundara |
āpanera yogya-smṛti kara nirantara ||80||
āpanera ayogya smaraṇa yadi haya |
bahu yuga sādhile-o siddhi kabhu naya ||81||

āpana-daśā

āpana-sādhane smṛti yabe haye vratī |
acire āpana-daśā haya śuddha ati ||82||
nija śuddha-bhāvera ye nirantara smṛti |
tāhe dūra haya śīghra jaḍa-baddha-mati ||83||

baddha-jīva ye krame bhāva prāpta hana

jaḍa-baddhajīva bhuli nija siddha-sattva |
jaḍa abhimāne haya jaḍa-dehe matta ||84||
tabe yadi kṛṣṇa-līlā kariyā śravaṇa |
lobha haya pāibāre nija siddha-dhana ||85||
tabe bhāva-tattva-smṛti anukṣaṇa kare |
bhāva yata bāḍe tāra bhrānti tata hare ||86||

smaraṇa daśā | tāhāte vaidha o rāgānugatā bhāvera bheda | śeṣaṭīra-i prayojana

smaraṇa dvividha vaidha rāgānuga āra |
rāgānugā smṛti yukti-śāstra haite pāra ||87||
mādhurya ākṛṣṭa haye karaye smaraṇa |

acirāte prāpta haya daśā bhāvāpana ||88||

vaidha-bhaktera unnati-krame

vaidha-bhakta smṛti-kāle sadā vicāraya |
anukūla yukti-śāstra yakhana ye haya ||89||
bhāvāpane haya bhāva āvirbhāva-kāla |
śāstra-yukti chāḍe tabe jāniyā jañjāla ||90||
śraddhā niṣṭhā rucy-āsakti-krame yei bhāva |
āpana samaye tāhā haya āvirbhāva ||91||

āpana-daśāya rāgānuga o vaidha-bhaktera bheda nāi

bhāvāpane rāgānugā vaidha-bhakta bheda |
nāhi thāke kona mate gāya smṛti veda ||92||

pañca-vidha smaraṇa

smaraṇa dhāraṇā dhyāna anusmṛti āra |
samādhi e pañcavidha smaraṇa prakāra ||93||

bhāvāpana daśāra udaya kāla

samādhi svarūpa smṛti ye samaye haya |
bhāvāpana daśā āsi ha-ibe udaya ||94||

se samaye ye avasthā haya

sei kāle nija siddha-deha abhimāna |
parājiyā jaḍa-deha habe adhiṣṭhāna ||95||
takhana svarūpe vraja-vāsa kṣaṇe kṣaṇa |
bhāvāpane sva-svarūpe heri vraja-vana ||96||

āpane svarūpa-siddhi, vastu-siddhi liṅga-bhaṅge

āpane svarūpa-siddhi labhe bhāgyavān |
liṅga-bhaṅge vastu-siddhi sampatti vidhāna ||97||

sādhana-siddhira phala

ha-iyā sādhana-siddhā nitya-siddhā saha |
samatā labhiyā kṛṣṇa-seve aharahaḥ ||98||

nāma-dvārā siddhi-lābha

sevā-bhaṅga āra tāra kabhu nāhi haya |

parama ujjvala rase satata mātaya ||99||
nāma se parama dhana nāmera āśraye |
eta siddhi pāya jīva śuddha-sattva haye ||100||

saṁkṣepe krama paricaya

ataeva bhakty-unmukha-jana sādhu-saṅge |
nirjane karibe nāma kramera abhaṅge ||101||
krame krame alpa-kāle sarva-siddhi haya |
kusaṅga varjiyā sādhu-saṅge phalodaya ||102||

(1) sādhu-saṅga, (2) sunirjana, (3) dṛḍha-bhāva

sādhu-saṅga sunirjana nija dṛḍha-bhāva |
ei tina bale labhi mahimā svabhāva ||103||
āmi hīna kṣudra-mati viṣaye vibhora |
sādhu-saṅga vivarjita sadā ātma-cora ||104||
ahaitukī kṛpā kabhu kariyā vistāra |
bhakti-rase gati deha prārthanā āmāra ||105||
eta bali haridāsa preme acetana |
śrī-gaurāṅga pade kare deha samarpaṇa ||106||
preme gadgada prabhu tāṅhāre uṭhāya |
āliṅgana diyā citta-kathā bale tāya ||107||

prabhura ājñā

śuna haridāsa ei līlā saṁgopane |
viśva andhakāra karibeka duṣṭa jane ||108||
sei kāle tomāra e caramopadeśa |
avaśiṣṭa sādhu-jane bujhibe viśeṣa ||109||
ei tattva nāmāśraye niṣkiñcana jana |
nirjane basiyā kṛṣṇa karibe bhajana ||110||
nija nija bhāgya-bale jīva pāya bhakti |
bhakti labhibāre sakalera nāhi śakti ||111||
sukṛti janera bhakti dṛḍha karibāre |
āilāma yuga-dharma nāmera pracāre ||112||

haridāsa ṭhākura nāma-pracārera sahāya

tumi ta sahāya mora e kārya sādhane |
tava mukhe nāma-tattva śuni e kāraṇe ||113||

harināma cintāmaṇi akhila amṛta khani
kṛṣṇa-kṛpā bale ye pāila |
kṛtārtha se mahāśaya sadā pūrṇānanda-maya
rāga-bhāve śrī-kṛṣṇa bhajila ||114||

tāṅhāra caraṇa dhari   sadā kākuti kari
kāṅde ei akiñcana chāra |
e amṛta-rasa-leśa piyāiyā avaśeṣa
kara sāra ānanda vistāra ||115||

iti śrī-hari-nāma-cintāmaṇau bhajana-praṇālī-pradarśanaṁ nāma
pañcadaśaḥ paricchedaḥ